

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ
ХАРКІВСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПОЛІТОЛОГІВ

ГЛОБАЛЬНИЙ СВІТ І УКРАЇНА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 26 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Редакційна колегія:

Герасіна Л. М., докторка соціологічних наук, професорка (голова);
Панфілов О. Ю., доктор філософських наук, професор;
Прудников В. А., кандидат юридичних наук, доцент;
Смолянук В. Ф., доктор політичних наук, професор;
Чернишова Т. О., кандидатка філологічних наук, доцентка

Г54 **Глобальний світ і Україна: сучасні виклики та пошук відповідей** : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 26 квіт. 2025 р.) / [редкол.: Герасіна Л. М. (голова), Панфілов О. Ю., Прудников В. А та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики ; Харків. асоц. політологів. – Харків : Право, 2025. – 90 с.

ISBN 978-617-8602-94-9

Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Глобальний світ і Україна: сучасні виклики та пошук відповідей» містять доповіді, у яких висвітлено футурологічні аспекти буття людства, проблеми світового порядку в контексті російсько-української війни, роль Китаю у формуванні нового світопорядку, сучасну геополітику Франції, феноменологію ідентичності, розглянуто політичні, історичні, філософські, економічні, правові, філологічні, педагогічні, психологічні аспекти буття українського народу в умовах війни, сучасні тенденції ринку праці в Україні.

УДК 007+008+070+111.1+13+14+159.9+165+304+316+32+33+34+36+37+80+94

Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори.

© ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики», 2025

© Харківська асоціація політологів, 2025

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

ISBN 978-617-8602-94-9

Секція: Політичні науки

Романюк О. І.,

доктор політичних наук, професор,
Харківський національний економічний
університет
імені Семена Кузнеця

ПРОБЛЕМА СВІТОВОГО ПОРЯДКУ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Світовий порядок є поняттям, що характеризує впорядкованість міжнародних відносин в глобальному масштабі. Суб'єктами світового порядку є переважна більшість суверенних держав, що існують на даний час. У підґрунті системи світового порядку лежать домовленості між державами щодо принципів та норм не тільки їхнього співіснування, але й політичної побудови світу. Ці домовленості фіксуються в певному документі, який стає нормативно-правовою основою світового порядку. Інституційною основою світового порядку виступає глобальна міждержавна організація, основне завданням якої полягає в забезпеченні додержання тих принципів та норм, що покладені в його підґрунтя.

Вперше система світового порядку була встановлена після Першої світової війни внаслідок роботи Паризької мирної конференції (18 січня 1919–1 січня 1920), в якій взяли участь 24 держави Антанти (коаліції переможців) та 3 новостворені держави (Польща, Чехословачина та королівство Хіджас). Під час роботи конференції 28 червня 1919 р. був підписаний Пакт Ліги Націй (англ. *Covenant of the League of Nations*), який набув чинності 10 січня 1920 р. Пакт Ліги Націй став нормативно-правовою основою першої системи світового порядку, гарантом якого виступила Ліга Націй – перша глобальна міждержавна організація. На загал членами Ліги Націй стали 63 держави тодішнього світу. Руйнацію цієї системи світового порядку зумовило виникнення тоталітарних режимів у Італії та Німеччині, а також мілітаристського в Японії, які воєнним шляхом намагалися переділити світ, що призвело до Другої світової війни.

Друга система світового порядку була створена внаслідок перемоги держав, що оголосили себе Об'єднаними Націями, над фашистсько-міліта-

ристським блоком (державами «Осі») в Другій світовій війні. На міжнародній конференції у Сан-Франциско (25 квітня до 26 червня 1945 р.) держави-переможці ухвалили Хартію Об'єднаних Націй (англ. *Charter of the United Nations*), яка стала нормативно-правовою основою нового світового порядку, а його інституційною основою – Організація Об'єднаних Націй (ООН).

Проте нова система світового порядку майже відразу набула біполярного конфронтаційного характеру, оскільки Західні демократії та тоталітарний Радянський Союз ставили в Другій світовій війні окрім спільного завдання – розгрому нацистської Німеччини та її союзників, різні цілі. Цілями Західних демократій були ліберально-демократична перебудова Європи та світу. Натомість Радянський Союз намагався поширити свій вплив на інші країни, встановити там комуністичні режими та перетворити їх на своїх сателітів. На 1948 р. в усіх європейських країнах, яких «звільнила» Червона Армія, були встановлені комуністичні маріонеткові режими.

Ці обставини зумовили початок Холодної війни між вільним та комуністичним світами, яка тривала чотири з половиною десятиліття, але не переросла в гарячу, внаслідок того, що як Західні демократії (США, Велика Британія та Франція), так і комуністичні держави (Радянський Союз та КНР) мали атомну зброю, застосування якої загрожувало існуванню людської цивілізації. Незважаючи на Холодну війну, світовий порядок формально зберігався. Обидві учасники геополітичного конфлікту на словах визнавали Хартію Об'єднаних Націй, трактуючи її принципи та цілі у своїх інтересах. Продовжувала функціонувати ООН, але її діяльність була неефективною через право вето постійних членів її Ради Безпеки (єдиного органу, що має право ухвалювати рішення, обов'язкові для виконання всіма членами цієї організації), якими були як провідні Західні демократії (США, Велика Британія та Франція), так і комуністичні автократії (СРСР та з 1971 р. КНР).

Холодна війна закінчилася поразкою комуністичного блоку, яка сталася внаслідок неспроможності комуністичних держав вирішувати нагальні проблеми свого соціально-економічного розвитку. У період 1989–1991 р. стався обвальний крах комуністичних режимів в усіх європейських країнах, а також СРСР, який розвалився на 15 незалежних держав. Після закінчення Холодної війни, яку багато дослідників рефлектують як Третю світову, світовий порядок не зазнав кардинальних змін. Крах світового комунізму народив демократичну ейфорію, за якою виникла ілюзія, що усі посткомуністичні країни, включаючи Росію, обов'язково перейдуть до ліберальної демократії. Під впливом цієї ейфорії місце СРСР в ООН та серед постійних членів її Ради

Безпеки, з порушенням необхідних для цього процедур, було віддане Російській Федерації (РФ). До того ж в 1998 р. РФ стала повноправним членом неформальної організації провідних держав світу («Великої вісімки»). При цьому не були враховані дві обставини: 1) процедурний характер російської демократії, що ґрунтувалася на тій соціокультурній основі, що дісталася в спадок від попереднього режиму; 2) «веймарський синдром», який поширився в російському суспільстві після розпаду Радянського Союзу, бо значна кількість росіян сприймали СРСР як територію «Великої Росії».

Реваншистські тенденції в зовнішній політиці РФ стали проявлятися ще за президентства Бориса Єльцина, коли російська влада стала підтримувати незаконні квазідержавні утворення в Грузії (Абхазію і Південну Осетію) та Молдові (Придністров'я), а також зчинила конфлікт з Україною щодо розподілу Чорноморського флоту. У 1996 р. міністр закордонних справ Росії Євген Примаков висунув доктрину відновлення біполярного світу, де західним демократіям мала протистояти вісь держав під проводом Росії, що включає КНР, Індію, Іран, Ірак тощо [1]. Після приходу до влади Володимира Путіна в Росії стали розвиватися два взаємопов'язані процеси: ретоталітаризація політичного режиму та її зовнішня політика набула імперіалістичний зміст. Відбулися зовнішні агресії проти Грузії в 2008 р. та України в 2014 р., після чого значні території цих держав перейшли під контроль Росії. ООН виявилася нездатною зупинити агресора, оскільки резолюції Генеральної Асамблеї мали рекомендаційний характер, а Рада Безпеки була неспроможна ухвалити рішення з-за володіння Росією правом вето.

Скориставшись цим, 24 лютого 2022 р. Росія почала повномасштабну війну проти України, яка стала найбільшим військово-політичним конфліктом в Європі після закінчення Другої світової війни. Це спричинило остаточну руйнацію світового порядку. Світ розколовся на дві військово-політичні коаліції. З одного боку виникла коаліція західних демократій та багатьох інших держав, яка оформилася в квітні 2022 р. у Рамштайні. До неї офіційно долучилося 48 держав та ще 8 також надали військову (летальну та нелетальну) допомогу Україні [2]. З іншого боку сформувалася «Вісь зла», до якої окрім Росії увійшли автократичні режими Білорусі, Північної Кореї, Ірану, що стали надавати їй пряму військову підтримку. За лаштунками цієї коаліції перебуває КНР, яка офіційно позиціонує себе як нейтральна сила, проте без її економічної підтримки Росія була б неспроможною вести затяжну війну проти України.

Неспроможність ООН приборкати російську агресію проти України стала тригером, що розв’язав руки агресивним силам по всьому світу. Воєнні конфлікти активізувалися на Близькому Сході (у секторі Газа, Сирії, Ємені) та Африці, де в Буркіна-Фасо, Лівії, Малі, Нігері, Судані, ЦАР тривають громадянські війни між урядовими силами, що спираються на військову підтримку Росії, та опозицією. Вони можуть охопити Латинську Америку, де союзник Росії Венесуела відкрито заявляє про свій намір анексувати регіон Ессекібо сусідньої Гаяни (близько двох її третин території). У Східній Азії все більше наростає напруга між Північною Кореєю та Південною Кореєю і Японією, між КНР та Тайванем і Філіппінами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Delong M. The Concept of Russian Federation Foreign and Security Policy by Eugene Primakov. *Internal Security*, 2020. Vol. 12, No 1. P. 307–318. DOI: 10.5604/01.3001.0014.3205
2. Ukraine Defense Contact Group. *Wikipedia*. 2025. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine_Defense_Contact_Group#Members_and_partners

Сичова В. В.,

докторка наук з державного управління,
професорка,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

З точки зору П’єра Бурдьє, політичний капітал – форма символічного капіталу, кредит, заснований на вірі і визнанні, точніше, на незліченних кредитних операціях, за допомогою яких агенти наділяють людину (чи предмет) тією самою владою, що вони за ним визнають [4, р. 244–245]. Або, як стверджує Антоніна Колодій, політичним капіталом можна вважати комунікативне надбання окремих політиків, політичних інституцій і політичного класу, яке виникає в їхній взаємодії з суспільством, коли кожна сторона робить свій внесок – інвестує в політичний капітал [1].

Першим соціологом, який запровадив у науковий обіг поняття політичний капітал, був відомий французький соціолог і політолог П. Бурдьє [5].

На підставі сформованої ним концепції політичного поля людині чи політичному інституту для набуття влади в полі політики необхідні політичні ресурси. Можливості конкретного агента в політичному полі визначаються не лише його власною політичною позицією, але й позиціями в інших полях, які залежать від поєднання капіталів – економічного, соціального та символічного (престиж, репутація). В узагальненому вигляді під політичним капіталом мають на увазі суспільне визнання заслуг суб'єкта політичної діяльності, конвертацію взаємозв'язків у соціальному просторі в політичну довіру, наявність суспільної підтримки та усвідомленої платформи політичної діяльності (В. Полторак).

Політичний капітал є значно менш дослідженим за інших нематеріальних форм капіталів (соціального, культурного, символічного). У більшості своїй політичний капітал аналізується в контексті політичних подій в державі – виборчі кампанії: парламентські, президентські вибори, місцеві, партійні вибори. Політичний капітал тісно пов'язаний з такими поняттями, як «довіра/ недовіра» до політичних інституцій і політиків, «кредит довіри», «сукупність ресурсів», які дають змогу політикам виконувати свої функції, «соціальний капітал», але не тотожний їм [6].

Демократична влада може успішно функціонувати лише за умов, коли громадяни їй довіряють. Якщо довіра перевищує необхідний мінімум, то система політичних інституцій виконує владні функції [7]. Падіння довіри нижче деякої критичної точки призводить до наростання недовіри, делегітимації політичних інститутів влади, що може спричинити неефективність прийнятих управлінських рішень, урядову / політичну / державну кризу.

Політичний капітал, як і будь-який капітал, має свою структуру, складається з таких видів, як:

– *особистий (індивідуальний) політичний капітал*, пов'язаний з особливостями агента влади (політика), тобто з його харизмою, чарівністю, здібностями, послідовністю у своїх переконаннях, незмінністю політичних позицій та ідеологічних поглядів; популярністю, політичним авторитетом у політичному полі («політичною вагою») (*репутаційний капітал*). Особистий політичний капітал пов'язаний також із *репрезентативним капіталом*, тобто освітою, фаховою підготовкою, досвідом політика у сфері державної діяльності, вольовими якостями, здатністю бути впливовим. Для збереження особистого політичного капіталу політикам треба весь час працювати, пильнуючи свою репутацію, авторитет, віру людей, які «кредитували» його владою. Особистий політичний капітал можна виміряти через

рейтинги довіри, політичні рейтинги. Репутаційним та репрезентативним політичним капіталом можна користатись як під час виборів, так і в процесі здійснення публічної політики, зокрема для проведення непопулярних реформ. Особистий політичний капітал зникає разом із політичним зникненням (з політичної арени) носія даного капіталу;

– *делегований (інституційний) політичний капітал* є об'єктивованим капіталом інституції (наприклад, політичної партії), якій делеговані певні повноваження; що накопичувався протягом тривалої історії існування самої інституції. Прикладом делегованого політичного капіталу може бути посада всередині політичної партії, а також інститути державної / політичної влади. Політики часто користуються *інституційним політичним капіталом*, здобутим політичними партіями за довгі роки їхнього функціонування та взаємодії з суспільством. Політичний капітал делегується політикам як довіреною особою організації (партії, іншого політичного інституту), що володіє політичним капіталом, накопиченим у процесі попередньої боротьби у вигляді посад усередині апарату або за його межами, та активістів, які приписані до цих посад;

– *генералізований (загальносуспільний) політичний капітал*, що являє собою суму наявних політичних капіталів окремих осіб та інституцій помножену на час неперервного ним володіння (А. Колодій).

Відповідно до теорії П. Бурдьє, особистим і делегованим політичним капіталом володіють особи, хоча його нагромаджують політичні партії, а потім делегують особам (політикам). Політичний капітал можна визначити як суспільне визнання заслуг суб'єкта політичної діяльності, багатство взаємозв'язків у соціальному просторі (соціальний капітал), наявність суспільної підтримки й усвідомлення суспільством політичної платформи.

В. Полторак, О. Шинкаренко вважають, що в Україні сформований політичний капітал, зокрема тих політичних партій, за яких повторно голошують деякі українські виборці попри те, що при перебуванні при владі вони не були ефективними [2]. Представляється, що такий «невичерпаний» політичний капітал політичної сили пояснюється притаманністю її електорату (певній частині українського суспільства) радянського архетипу з конформістським ставленням до влади через придушення нею політичної опозиції, застосування політичних репресій. Політичний капітал є одним з головних чинників, які визначають ефективність та успішність діяльності політиків і політичних партій у виборчих процесах, що відбуваються на електоральних полях та визначають переможців у конкурентній політичній боротьбі.

Натомість дуже низький (найнижчий у Європі) рівень довіри до політиків і владних інституцій в Україні свідчить не лише про низьку легітимність політичних інститутів (інституту парламентаризму, інституту політичної/парламентської опозиції, інституту політичних партій), але й про несформованість політичного капіталу як суспільного явища (А. Колодій). Це, зокрема, обумовлене особливостями соцієтальної культури українців, якій притаманна відсутність сакралізації влади, що базується на архетипах рівності та особистої свободи.

Наслідками несформованості політичного капіталу в українському суспільстві є стійка недовіра до політичних інституцій, взаємна неповага, нетолерантність учасників політичного (виборчого, парламентського) процесу; невміння та небажання об'єднуватись шляхом досягнення компромісів; схильність виборців голосувати за популістів; труднощі у формуванні ефективної політико-управлінської еліти, у підвищенні легітимності влади.

А. Колодій переконана, що для виникнення політичного капіталу необхідними, але не достатніми умовами, є соціальний капітал і соціальна довіра. Соціальний капітал здатний обумовити схильність громадян довіряти політикам [1]. Але політична довіра вимагає формування політичного капіталу, що виникає у взаємодії громадян і політичних акторів. Формування соціального капіталу внаслідок розвитку громадської активності, волонтерства тощо не веде до зростання політичної довіри в Україні. Важливою передумовою формування політичного капіталу є здатність політика викликати довіру, його надійність і відповідальність; ліквідація різних форм корупції та гібридного політичного режиму з його неформальними інституціями (зокрема, кулуарними домовленостями), непублічністю та непрозорістю, які руйнують політичний капітал, посилює недовіру громадян до влади.

Невід'ємною властивістю капіталу є його здатність до конвертації – постійної зміни форм та відтворенню у них. О. Серняк обґрунтував взаємозв'язки всіх форм нематеріального капіталу: політичного, адміністративного, економічного, людського, інтелектуального, соціального, фізичного, культурного і символічного, – через явище конвертації капіталу. Водночас він застерігає від загрози взаємної конвертації політичного та економічного капіталу на адміністративний капітал.

Нагромадження політичного капіталу можливе з використанням:

- суттєвого обсягу грошових коштів, спрямованих на підвищення електоральних можливостей конкретного політика (так званого *фінансового* політичного капіталу);

- засобів масової інформації (у т.ч. власних) для досягнення особистих тактичних і стратегічних цілей політика (*інформаційного політичного капіталу*);
- політичних ресурсів (електоральних ресурсів), тобто засобів, за допомогою яких здійснюється влада (власне політичний капітал): підтримкою політика чи партії відомими особистостями, лідерами думок; політтехнологами; волонтерами, добровольцями-агітаторами (організаційні ресурси);
- загальнонаціональної чи регіональної відомості (*символічний політичний капітал*);
- адміністративного ресурсу для просування політика на цільову для нього посаду (*адміністративного політичного капіталу*);
- особистих зв'язків політика із зарубіжними лідерами / елітами у передвиборній ситуації (*політичний капітал міжнародної підтримки*).

Мета використання політичного капіталу – отримання успіху на виборах, проведення реформ, втілення в життя внутрішньо- та зовнішньополітичних курсів і програм. Відчутне зростання політичного капіталу, надання суспільством значного кредиту довіри відбувається зокрема в умовах гострої кризи, війни і за своїм характером може бути як раціональним, так і ірраціональним. Разом із тим, політичний капітал є лише аванс, позичений капітал політичних інституцій, що потрібно постійно й інкрементально підкріплювати.

Масштаби політичного капіталу визначають рівень сприйнятливості суспільства й індивідів до імпульсів, що виходять від владних інституцій. Ця сприйнятливість до імпульсів як зверху, так і знизу є петля зворотного зв'язку, основою якої є політичний капітал. Політичний капітал входить у виді очікувань і вимог у «чорний ящик» політичної системи і трансформується на виході у вигляді наказів, нормативних актів, поточної політики (О. Лісеєнко, М. Шаповаленко) [3].

В умовах демократичного транзиту українського суспільства своєчасне створення політичних інститутів (не лише партійної, виборчої систем, парламентаризму тощо, але й правил гри, формальних і неформальних обмежень, що спрямовують політичну активність), їхня зрілість сприятимуть формуванню політичного капіталу, що, в свою чергу, забезпечить появу нових цінностей і норм, соціокультурну цілісність, легітимність влади, політичну стабільність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колодій А. Соціальний капітал: зміст та евристична цінність концепції. *Громадянське суспільство та соціальні перетворення в Україні: тези наукової конф.* ЛНУ ім. І. Франка, 13–15 груд. 2001 р. Львів, 2001. С. 54–55.

2. Полторак В. А., Шинкаренко О. Є. Політичний капітал як найважливіший чинник організації електорального маркетингу на електоральному ринку. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2016. Вип. 69–70. С. 81–86.
3. Шаповаленко М. В. Політична стабільність та політичний капітал в умовах трансформації суспільства. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2014. Вип. 14. С. 45–51.
4. Bourdieu P. The Forms of Capital. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* / edited by J. G. Richardson. New York: Greenwood Press, 1986. P. 241–258.
5. Bourdieu P. Language and symbolic power / edited and introduced by John B. Thompson; translated by Gino Raymond and Matthew Adamson. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1991. ix, 302 p.
6. Kobach K. W. Political capital: the motives, tactics, and goals of politicized businesses in South Africa. Lanham, MD: University Press of America; Cambridge, Mass.: Center for International Affairs, Harvard University, 1990. xi, 171 p.
7. Local elites, political capital and democratic development : governing leaders in seven European countries / Stefan Szücs, Lars Strömberg (eds.). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006. 386 p.

Секція: Історичні науки

Лизогуб В. А.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ТА ГЕОПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ДАВНЬОГО МИСТЕЦТВА ВІЙНИ В КИТАЇ

1. «Військова стратегія» Сунь-цзи, яка є більш відомою під назвою «Мистецтво війни» [1], отримала найбільше поширення на Заході, на відміну від решти «Семи військових канонів». Трактат був вперше перекладений близько двох століть тому французьким місіонером і постійно вивчався військовими, а знання, закладені в ньому, активно використовувалися на практиці. Ця концепція протягом останніх двох тисячоліть була і залишається найбільш важливим військовим трактатом в Азії, де її назва була відома навіть простим людям, що не мали ніякого відношення до військової служби. Китай вважається батьківщиною перших теоретиків військово-розвідки, перша фундаментальна праця про яку з'явилася там вже в IV ст. до н.е.

2. Основні ідеї «Мистецтва війни» формувалися в той час історії світу, коли воєнні дії вже перетворилися в повноцінну загрозу існування практично всіх держав. Військовий стратег визначив мету всієї фундаментальної стратегії саме в розрізі створення умов для процвітання населення і такого собі «культивування» бажання підкорятися правителеві, що в жодному разі не могло бути поставлене під сумнів. Первинною метою повинно стати підпорядкування інших держав без вступу у військовий конфлікт, що, безперечно, є ідеалом повної перемоги. Щоразу, за можливості, цього необхідно досягати будь-якими методами: дипломатичним примусом, зривом стратегії супротивника, а також руйнуванням його планів та союзів. Уряд держави повинний втручатися у військовий конфлікт лише за умови існування загрози військового нападу з боку ворога або його відмовою відступити без застосування сили. Сунь-цзи у своїй роботі визначає також найважливішу проблему військового командування: створення чіткої організації, яка здатна контролювати дисципліновані і слухняні війська. Провідним елементом є дух, більш

відомий як поняття «ці» – найважливіша енергія життя. Саме цей компонент Сунь-цзи пов'язує зі спонуканням та волею – будь-яке військо буде люто і запекло боротися за свою перемогу лише за умови, якщо воно буде добре одягнене та екіпіроване. Але якщо їхній дух був притуплений фізичним станом, матеріальними умовами, якщо між командуванням і підлеглими існують певні протиріччя – тоді армія буде неодмінно розбита. Важливу роль у військовій стратегії взагалі посідають також розрахунки, оскільки тривала війна може призвести лише до виснаження, а точні розрахунки є однією з необхідних умов швидкої реалізації стратегії всієї кампанії.

3. Важливим аспектом детального вивчення трактату «Мистецтво війни» є дослідження значення розвідки у військовій стратегії, тактики та планування військової кампанії. Так, у своїй роботі Сунь-цзи визначає, що, для того, щоб бути невідомим для суперника, треба всіма можливими способами шукати й добувати інформацію про нього, у тому числі активно задіяти шпигунів [2]. Сунь-цзи також робить значний акцент на інформованості та розвідці. Як на стратегічному, так і на тактичному рівнях ведення війни базується на дезінформуванні та факторі раптовості. Сунь-цзи стверджує, що невпинне використання інформації про стратегії супротивника – найефективніший спосіб визначення його слабких місць. Сьогодні інформованість, фактор раптовості та дезінформуючі заходи дійсно відіграють значну роль у процесі ведення війни. Фундаментальною ідеєю відомого полководця є також теза про те, що ніколи не слід покладатися на добру волю інших або на випадкові обставини, але, за допомогою активного вивчення, дослідження й оборонної підготовки можна забезпечити неможливість раптової атаки противника. Сунь-цзи неодноразово вказував, що принципи тактики перебувають в стадії постійного розвитку, і хто не знає цієї істини, той не знає про війну нічого.

4. Не менш важливу роль у вмінні грамотно й вірно організувати державне управління, військове командування, воювати та перемагати не лише на полі бою, а й в дипломатичному розрізі відіграє також питання лідерства [3]. Важливим напрямком діяльності лідера Сунь-цзи визнає мотивацію й стимулювання його підлеглих, наголошуючи при цьому на значенні як матеріальних, так і моральних факторів. «Захищаються один від одного декілька років, а перемогу вирішують в один день. І в цих умовах шкодувати титули, нагороди, гроші й не знати становища супротивника – це верх негуманності. Той, хто це шкодує, не полководець для людей, не помічник своєму государеві, не господар перемоги» [1, с. 121–122].

Передовсім кожний лідер має ставитися до своїх підлеглих з повагою й розумінням їх поглядів. При цьому він обов'язково повинен застосовувати методи постійної стимуляції та мотиваційні засоби своїх підлеглих. «Якщо у битві на колісницях захоплять десять та більше колісниць, роздай їх як нагороду тим, хто першими їх захопили» [1, с. 19]. При цьому, видатний полководець попереджає про необхідність уникнення надмірного і необґрунтованого загравання з підлеглими або, навпаки, вчинення негуманної жорстокості по відношенню до них. Він вважає, що за умов ігнорування цих двох правил результатом може стати виключно тотальна дезорганізація управління. «Якщо полководець розмовляє з солдатами ласкаво і поштиво, значить, він утратив своє військо. Якщо він без ліку роздає нагороди, значить, військо у складному становищі. Якщо він нестримно вдається до покарань, значить військо у важкому становищі. Якщо він спершу жорстокий, а потім боїться свого війська, це означає верх нерозуміння воєнного мистецтва» [1, с. 83–84].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сунь-цзи. Мистецтво війни / переклад Григорія Латника. Київ: Арії, 2014. 128 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Tzu_Sun/Mystetstvo_viiny_vyd_2014.pdf? (дата звернення: 17.04.2025).
2. Павленко С. О. Генезис розвитку оперативно-розшукової тактики в Стародавньому Китаї. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/63b2234f-f447-4bd9-9b25-3a6a7dc9b447/content> (дата звернення: 17.04.2025).
3. Нестуля О. О. Лідерство від Сунь-цзи. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/5704/1/Лідерство%20від%20сунь-цзи.pdf> (дата звернення: 17.04.2025).

Секція: Економічні науки

Позняковська Н. М.,

кандидатка економічних наук, доцентка,
Національний університет водного
господарства
та природокористування (м. Рівне)

БЛАГОДІЙНА І ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки [1] визначені завдання держави щодо створення сприятливих умов для розвитку благодійної діяльності: забезпечення ефективних процедур громадської участі у формуванні та реалізації державної політики на національному та регіональному рівнях, вирішенні питань місцевого значення; стимулювання їх участі в соціально-економічному розвитку України. Ведення в Україні бойових дій внаслідок вторгнення російських військ, окупація частини території та режим воєнного стану зумовлюють державу, громадськість і бізнес переглянути ставлення до діяльності громадських та благодійних організацій й у питаннях оподаткування.

У щорічному дослідженні благодійності World Giving Index 2023 зазначено, що 78% дорослих українців допомагають незнайомцям, 70% роблять пожертви коштами, а ще 37% займаються волонтерством [2]. За останні десять років індекс благодійності в Україні зріс майже втричі – з 24% до 62%. Для порівняння – глобальний індекс благодійності у 2023 році становив 39%, загалом 72% населення світу допомагають іншим людям (це 4,2 млрд. людей). На кінець 2024 року в реєстрі офіційних волонтерів України зафіксовано більше 10 тис. осіб [3]. За соціологічними опитуваннями [4] вважається, кожен другий українець у тій чи іншій мірі здійснює громадську (волонтерську) діяльність, отже є учасником громадянського суспільства. Отже, питання державної підтримки, регулювання, обліку і оподаткування такої громадянської активності є вкрай актуальними.

Залежно від правил податкового законодавства України виокремлюємо таких суб'єктів громадянського суспільства: громадяни – фізичні особи, які займаються громадською роботою, у тому числі волонтерством; підприємства,

організації, установи – юридичні особи, які надають допомогу іншим сторонам, у тому числі громадським об'єднанням тощо; інститути громадянського суспільства, які здійснюють благодійну чи іншу громадську діяльність.

Для розробки вдосконалення механізму підтримки громадської, волонтерської діяльності слід дослідити світову практику оподаткування благодійництва: застосування податкових пільг, знижок, зменшення бази оподаткування поза умов воєнного часу і на безстроковій основі. У Болгарії, Мексиці, Нідерландах і Словенії правила застосування податкових вирахувань різняться залежно від гідних цілей громадської (благодійної) організації. У Мексиці ліміти вирахувань залежать від характеру і форми власності організації-одержувача (приватна, муніципалітет, федерація). У Нідерландах пожертви підлягають вирахуванню, якщо їх сума становить щонайменше 1% (мінімум 60 євро) і до 10% від загального доходу благодійника. У Чехії пожертви муніципалітетам або благодійним організаціям вираховуються з бази оподаткування доходів фізичних осіб до максимальної суми 15% оподаткованого доходу. Пожертва має перевищувати 2% оподаткованого доходу або 1000 чеських крон [5]. У ході дослідження громадянського суспільства в країнах ЄС встановлено, що громадські та благодійні організації можуть приймати різні юридичні форми, як фонди, асоціації, кооперативи або товариства. У країнах ЄС пожертви благодійним організаціям підлягають в основному податковому вирахуванню. В Україні після запровадження воєнного стану прийнято ряд законодавчих змін задля стимулювання благодійництва громадян і бізнесу на користь громадських (неприбуткових) організацій.

Отже, перед науковим колом постають питання розробки способів стимулювання громадянської активності та благодійництва, підвищення його ефективності у спільному державою і громадянським сектором вирішенні суспільних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки : Указ Президента України від 27 вересня 2021 р. №487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

2. CAF World Giving Index 2023. *Charities Aid Foundation*. URL: <https://www.cafonline.org/about-us/research/caf-world-giving-index> (accessed date: 22.04.2025).

3. Реєстр волонтерів 2024. *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/volunteers-2024> (дата звернення: 22.04.2025).

4. Благодійність у часи війни. *Zagoriy Foundation*. URL: <https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2022/08/doslidzhennya-2022-1.pdf> (дата звернення: 22.04.2025).

5. Taxation and Philanthropy. OECD Tax Policy Studies. No. 27. Paris: OECD Publishing, 2020. 139 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/df434a77-en>

Секція: Психологічні науки

Медвідь І. В.,

старша викладачка кафедри психології;

Закладний І. А.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня

вищої освіти,

спеціальність 053 Психологія,

Мелітопольський державний

педагогічний

університет імені Богдана

Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УМОВАХ ШВИДКИХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

В умовах сьогодення складно уявити собі щось стає через те, що сучасний світ постійно змінюється, і ці зміни стали нормою для кожного з нас. Щодня людство стикається з новими викликами: стрімкий технологічний прогрес, наукові відкриття, постійний потік інформації, цифровізація. Все це має вплив на кожну людину, змінює її та емоційно навантажує. Через такі трансформаційні зміни важливого значення, на наш погляд, набуває поняття **емоційного інтелекту**, що стає ключовою особливістю/навичкою для успішної адаптації в глобалізованому світі.

Адже чітке розпізнавання власних емоцій створює сприятливі умови для ефективної взаємодії в різних сферах життя. Здатність до комунікації в усіх її формах розглядається як ключова навичка, необхідна для побудови відносин, досягнення успіху як у навчанні, так і в професійній діяльності тощо. Емоційний інтелект відіграє значну роль у налагодженні комунікації, адже він не лише виступає окремим елементом ефективної взаємодії, а й належить до складових **невербального спілкування** [1, с. 41]. Це підтверджується також іншими публікаціями, зокрема, Н. М. Баклицької, у якій йдеться про те, що емоційний інтелект дає змогу людині не лише розпізнавати емоційні сигнали, але й усвідомлювати природу власних емоційних станів та навчитися керувати ними під час взаємодії з оточенням [2, с. 12].

Відомо, що дослідження емоційного інтелекту у світовій науці розпочалося приблизно з 1990-х років, після публікацій Р. Salovey та John D. Mayer,

які першими ввели термін «*emotional intelligence*» у науковий обіг, запропонували модель, що розглядала емоції як важливу складову інтелектуальної діяльності людини. Широку популярність поняття здобуло також завдяки роботам іншого американського вченого, психолога на ім'я D. Goleman, який запропонував популярну модель емоційного інтелекту, що включає самосвідомість, саморегуляцію, мотивацію, емпатію та соціальні навички [3].

На сьогодні одним із найдеталізованіших та науково обґрунтованих інструментів для вимірювання емоційного інтелекту вважається тест «Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test» (MSCEIT), створений J. D. Mayer, P. Salovey та D. Caruso у межах теорії емоційного інтелекту як когнітивної здібності. Ця методика розрахована на осіб віком від 17 років і дозволяє оцінити здатність до розпізнавання, розуміння та регулювання емоцій у різних життєвих ситуаціях, але в нашій країні використовується рідше через складність перекладу й стандартизації. [4, с. 23] Серед найбільш відомих адаптованих інструментів в Україні є тест Бар-Она. Цей опитувальник оцінює широкий спектр емоційних та соціальних компетентностей – від самосвідомості до управління стресом. В українській науковій та практичній психології використовуються кілька варіантів адаптації цього тесту, з урахуванням мовних та культурних особливостей українських респондентів [5, с. 80].

Поряд з адаптованими зарубіжними інструментами, в Україні активно впроваджуються авторські методики, до яких належать:

- опитувальники самосприйняття емоцій, що базуються на самооцінці власного емоційного стану, здатності до емпатії, саморегуляції та розуміння емоцій інших людей, ці інструменти є зручними в масовому застосуванні в закладах освіти;

- тренінгові програми для розвитку емоційного інтелекту у педагогів, дітей та підлітків, що включають психологічні майстерні, рольові ігри, командні вправи, обговорення життєвих ситуацій, такі практики сприяють розвитку як індивідуальної рефлексії, так і соціальних навичок взаємодії;

- методики емоційного самоаналізу, які включають ведення щоденників емоцій, щоденні рефлексії, аналітичне обговорення переживань, які дозволяють учням і студентам краще усвідомити природу власних почуттів, навчитися їх регулювати, а також співпереживати іншим тощо.

Ці інструменти спрямовані не лише на діагностику, а й на розвиток емоційної компетентності дітей, підлітків і дорослих, у тому числі тих, хто має особливі потреби.

Тема дослідження емоційного інтелекту є актуальною, зокрема у дітей з розладами аутистичного спектру (РАС) через те, що відбувається стійке зростання кількості виявлених випадків цього розладу у світі, що за останніми даними Центрів з контролю та профілактики захворювань США (CDC) складає приблизно 1 з 30 дітей у віці 8 років, що свідчить про зростання поширеності цього розладу порівняно з попередніми роками. Така статистика зумовлює потребу в глибшому вивченні соціально-емоційного розвитку дітей з аутизмом, зокрема в контексті формування емоційного інтелекту як одного з ключових чинників їхньої адаптації, навчання та інтеграції в соціум. [6]. Діти з РАС часто мають знижений рівень емоційної обізнаності, обмежену емпатію та складнощі у міжособистісному спілкуванні. Саме тому дослідження їхнього емоційного інтелекту є важливим кроком до створення ефективних методик соціалізації, навчання та психоемоційної підтримки.

Відомо, що в Україні дослідження емоційного інтелекту у дітей з РАС активно розвивається, і застосовуються як традиційні, так і інноваційні методики, а саме:

- адаптовані шкали емоційної компетентності, розроблені для дітей з особливими потребами, включаючи методики, що враховують специфіку розвитку емоційної сфери у дітей з РАС;

- методика «Емоційний профіль» (Л. Мішельсон): адаптована українськими психологами для оцінки емоційного стану дітей з аутизмом, зокрема для використання в освітньому середовищі та ІРЦ.

- інструментарій Інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ): включає міжнародні ліцензовані методики, такі як WISC–IV, LEITER-3, CONNERS-3, PEP-3, CASD, що дозволяють комплексно оцінити розвиток дитини від 1 року та ін.;

- інноваційні методики із застосуванням мультимедійних технологій та інтерактивні засоби (використання AI-платформ та додатків, які допомагають тренувати розпізнавання емоцій, VR/AR технології для моделювання соціальних ситуацій) та ін.

Підтверджено науковими публікаціями щодо вагомих переваг сучасних мультимедійних технологій у роботі з дітьми з РАС за рахунок того, що ці засоби та прилади сприяють кращому розпізнаванню й вираженню емоцій, формуванню розуміння почуттів інших людей, розвитку емпатії та соціальних навичок, попри дійсний брак повноцінного методичного забезпечення, що б регламентувало їхнє застосування у системі дошкільної та інклюзивної освіти, мається на увазі навчання дитини через перегляд мультиплікаційних

фільмів, застосування спеціальних навчально-ігрових програм тощо. Завдяки їм діти навчаються регулювати свою поведінку відповідно до конкретних ситуацій, що неодмінно сприятиме підвищенню рівня адаптації й загальної якості життя. Особливо це має велике значення у випадках, коли цифрові джерела є альтернативним засобом у спілкуванні, соціалізації та навчанні. Дуже часто ми бачимо, що діти з РАС доволі спритно взаємодіють з технічними пристроями, зокрема планшетами, комп'ютерами, інтерактивними дошками тощо, через те, що візуальне сприйняття є сильною стороною цих дітей [7, с. 292].

Таким чином, система методичного забезпечення дослідження та розвитку емоційного інтелекту в Україні поступово адаптується до потреб дітей з РАС, в тому числі тісної співпраці та обміном досвідом з зарубіжними фахівцями особливо в умовах жорсткого сьогодення для нашої країни через ведення сумісних наукових проєктів, презентації досягнень на вебінарах із залученням фахівців, студентів педагогічних вищих навчальних закладів, проведення консультацій та супервізійної практики тощо. Поєднання міжнародного досвіду з вітчизняними підходами створює умови для комплексної підтримки таких дітей у сфері емоційної та соціальної взаємодії. Ми бачимо, що розвиток цифрових технологій дає певні можливості і переваги дітям з особливими потребами. Вважаємо важливим забезпечення доступності таких методик та обладнання для кожної особливої дитини, без урахування того чи відвідує вона організований колектив.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бермас О. М. Вплив соціального та емоційного інтелекту на формування успішних фахівців. *Роль соціального та емоційного інтелекту як найважливіших soft-skills XXI століття в освітньому процесі* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 6 березня – 16 квітня 2023. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 41–42.
2. Баклицька Н. М. Психологічні особливості емоційного інтелекту молоді з різним типом особистісної спрямованості. *Синергетичний підхід до проектування життєвого простору особистості* : зб. наук. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Полтава, 27–28 квітня 2021 р.). Полтава : ПНПУ, 2021. С. 12–16.
3. Савчук М. Р. Теоретичні основи дослідження емоційного інтелекту. *Ефективна економіка*. 2017. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5608> (дата звернення: 19.04.2025).

4. Августюк М. М. Методичні поради до підвищення рівня емоційного інтелекту в здобувачів вищої освіти. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2022. 94 с.

5. Елькін О. Б., Рассказова О. І., Гринько В. О., Марущенко О. А. Зміцнення освіти через соціально-емоційне навчання: актуальні напрями дослідження в Україні і світі. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2024. № 1 (58). С. 79–86. URL: https://journals.urau.ua/sr_edu/article/view/299183/292021 (дата звернення: 19.04.2025).

6. Prevalence and Early Identification of Autism Spectrum Disorder Among Children Aged 4 and 8 Years – Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 16 Sites, United States, 2022. *Morbidity and Mortality Weekly Report (MMWR)*. Atlanta, GA: Office of Science, Centers for Disease Control and Prevention (CDC), U. S. Department of Health and Human Services, 2025. Vol. 74. No. 2. URL: <https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/74/ss/pdfs/ss7402a1-H.pdf> (accessed date: 19.04.2025).

7. Соловей О. С. Сучасні мультимедійні технології та їх вплив на емоційний розвиток дітей з раннім дитячим аутизмом. *Магістерські студії : альманах*. Херсон : ХДУ, 2021. Вип. 21. С. 291–294.

Медвідь І. В.,

старша викладачка кафедри психології;

Юдаєва П. О.,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти,

спеціальність 053 Психологія,

Мелітопольський державний

педагогічний

університет імені Богдана

Хмельницького

УЯВЛЕННЯ ПРО ПРОКРАСТИНАЦІЮ ЗА РІЗНИХ ЧАСІВ ІСНУВАННЯ ЛЮДСТВА

У сучасному світі, що характеризується високим рівнем стресу та багатозадачністю, вміння раціонально організовувати свій час стає базовою необхідною навичкою для ефективної реалізації особистості. Здатність грамотно керувати своїм часом, розставляти пріоритети у видах діяльності та дотримуватись встановленого графіку є фундаментом для досягнення успіху у кожній сфері. Пандемія, а згодом і повномасштабна російсько-укра-

їнська війна призвели до масштабних змін у житті українців, зокрема до тотального впровадження дистанційних технологій у навчальний та професійний простір, що зумовило послаблення зовнішнього контролю за вчасним виконанням завдань. Якщо раніше дедлайн чи нагляд з боку керівництва чи викладачів спонукали до дій, то зараз відповідальність за своєчасність та якість виконання завдань була значною мірою зміщена у бік самих виконавців та здобувачів. Таким чином, вміння самостійно організовувати свій час, ефективно планувати діяльність та дотримуватись графіку стало вкрай важливим. Такий перехід до більш автономного режиму роботи та навчання зумовив зростання рівня актуальності проблеми схильності до постійного відкладання справ та потім.

На сьогоднішній день питання прокрастинації як психологічного феномену було досліджено багатьма науковцями, серед яких: Н. Мілграм, П. Стіл, Д. Бурка, Л. Юен, Р. Ферарі, Дж. Джонсон, В. МакКоувін, П. Рінхенбах, А. Елліс, В. Кнаус, К. Лей, Р. Тенне, Г. Шувенбург, Дж. Перрі та інші. Вітчизняні науковці звернулися до дослідження прокрастинації на початку ХХІ ст. (Є. Базика, М. Дворник, І. Варварічева, В. Ковилін, О. Камінська, В. Дуб, О. Гліченко, С. Наход, В. Качарова, Л. Котляр, Т. Колтунович, О. Поліщук, О. Журавльова).

Метою тез є проаналізувати динаміку уявлень про прокрастинацію як психологічний феномен у різні часи існування людства.

Термін «прокрастинація» було введено у науковий обіг у 1977 році завдяки книзі П. Рінгенбаха «Прокрастинація в житті людини», але незважаючи на це, даний психологічний феномен не є новим, оскільки прокрастинація була притаманна людству з давніх часів, про що свідчать стародавні філософські джерела. Найдавнішими згадками про прокрастинацію можна вважати праці грецького митця Геосіда (близько 800 р. до н. е.), де у своїй роботі «Праці та дні» він зазначав, що не треба відкладати працю на потім, бо саме працьовитість і старанність є основою успіху, а зволікання у виконанні своїх обов'язків є проявом людської нікчемності. Окрім цього існують згадки і у тексті індуїзму «Бхагавад-гіти» (близько V століття до н. е.), де Крішна прирівнює прокрастинацію, бездіяльність, лінощі до істинного покарання для людської душі. У працях римського консула Марка Тулія Цицерона (40 р до н.е.) згадуються прояви прокрастинації у поведінці представників вищої влади. Також трактування сутності прокрастинації можна зустріти в Оксфордському словнику (1548 р.) і в працях середини XVIII століття.

Отже, проблема прокрастинації існувала завжди, але залежно від культури і часу сприймалася людьми по-різному. У Стародавньому Римі вважали, що зволікання може бути проявом мудрості. У Стародавньому Єгипті поняття прокрастинації прямо так само не виділялось, але натомість існували два різні дієслова, що за сенсом уособлювали прокрастинацію. Одне з них зазначало зволікання як позитивну рису, що трактувалась в контексті заощадження своїх сил і енергії, мудрий підхід до виконання обов'язків, де людина уникала б зайвих імпульсивних дій у роботі. Друге ж, у свою чергу, мало негативне трактування, бо розглядала прокрастинацію як лінощі у виконанні справ, що не терплять уникання. Для американців, наприклад, явище відкладання виконання справ є негативним, оскільки не вкладається в концепцію реалізації «американської мрії: працювати, аби досягти успіху», а для французів прокрастинація сприймалась не так категорично, бо в аристократичному колі ручна праця була ознакою низького статусу.

У присвячених вивченню прокрастинації роботах Т. Колтунович і О. Поліщук було виділено декілька етапів становлення уявлень про прокрастинацію як психологічний феномен:

- донауковий етап (1970-х рр) характеризується поширенням феномену прокрастинації в окремих зразках літератури і висловлюваннях науковців;
- етапу наукового мислення (1970–1980 рр.) характерно пошук основних причин і факторів прокрастинації, поширення актуальності її вивчення серед психологів, економістів та інших фахівців;
- експериментально-прикладний (починаючи 1982 р.) – дослідження прокрастинації як психологічного феномену, розробка інструментів для діагностики прокрастинації [2].

У психологічній науці і наразі не існує єдиного загально визначеного трактування поняття «прокрастинації», так само, як і не існує усталеної структури цього явища. Наприклад, К. Лей розглядав прокрастинацію як нелогічне добровільне відкладання запланованих справ, навіть якщо людина усвідомлює їхню важливість, але все одно надає перевагу іншим, менш значущим діям [3]. Клінсіек трактував її як навмисне відкладання важливих завдань, незважаючи на чітке розуміння переважання негативних наслідків такого рішення. На думку Ферарі, феномен прокрастинації можна визначити як функціональне зволікання або уникнення необхідної діяльності [4]. П. Стіл, аналізуючи наукову літературу, дійшов висновку, що прокрастинація завжди пов'язана з відтермінуванням, і головна її особливість – наявність чітко визначеного строку виконання, що відрізняє хронічного прокрастина-

тора від людини, яка просто змінює плани. Науковиця Є. Л. Базика розглядала прокрастинацію як ознаку порушень у вольовій сфері особистості, брак цілеспрямованості та здатності до самоорганізації [1].

Прокрастинація є складним і багатогранним феноменом, який супроводжує людство з давніх часів. Незважаючи на те, що саме поняття увійшло в науковий обіг лише у XX столітті, явище відкладання виконання справ на потім описувалось ще в античних джерелах, і його трактування змінювалось залежно від історичного контексту та культурних особливостей. У науковій сфері досі не існує єдиновизначеної трактовки поняття прокрастинації, що вказує на складність цього психологічного явища. Дослідники підходять до вивчення феномену з різних точок зору – як прояву поведінкових звичок, психологічних бар'єрів і навіть вольових порушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базика Є. Л. Стан прокрастинації як чинник, який пригнічує формування успішної особистості студента: результати дослідження. *Практична психологія та соціальна робота*. 2014. № 5. С. 23–30.
2. Колтунович Т. А., Поліщук О. М. Прокрастинація – конфлікт між «важливим» і «приємним». *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 211–218.
3. Lay C. At last, my research article on procrastination. *Journal of Research in Personality*. 1986. Vol. 20, Issue 4. P. 474–495. DOI: [http://dx.doi.org/10.1016/0092-6566\(86\)90127-3](http://dx.doi.org/10.1016/0092-6566(86)90127-3)
4. Specter M. H., Ferrari J. R. Time orientations of procrastinators: Focusing on the past, present, or future? *Journal of Social Behavior and Personality*. 2000. Vol. 15, No. 5. P. 197–202.
5. Steel P. The nature of procrastination: A meta-analytic and theo-retical review of quintessential self-regulatory failure. *Psychological Bulletin*. 2007. Vol. 133, Issue 1. P. 65–94. DOI: <https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.1.65>

Секція: Філософські науки

Годзь Н. Б.,

докторка філософських наук,

професорка,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

ПРАКТИЧНИЙ БІК СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ПРОГНОСТИКИ ТА ФУТУРОЛОГІЇ: РЕТРОСПЕКЦІЯ ТА ПРОЕКЦІЯ

Генріх Ратнер в праці «Роздуми про тенденції сучасної футурології», яка була опублікована ще в далекому тепер для нас 1973 р. в Бразилії, писав, що прогнозування та проекція у відображенні уявного майбутнього була притаманна ще з часів давніх греків, посиляючись при цьому на історію про Дельфійського оракула, та по-справжньому прогностика та футурологія відповідно стали науковими напрямками, як він пише, починаючи з доби Відродження (бо саме там прогнози майбутнього отримали керований певним чином вплив різноманітних наукових дисциплін, які часто були пов'язані з різними філософськими течіями). Генріх Ратнер наголошує, що традиційне використання в побудові аналітичної моделі лише формули і поглядів минулого і користування уявленням про сучасні авторам моделі успіху соціальних «законів» в їх прогностичних рисах приводить до того, що відповідно отримані припущення *«ceteris pari bu»* заважали отримати якісні результати моделювання під впливом звичного досвіду навколишнього середовища, оскільки це було реалізацією «лінійного уявлення розвитку історії». Він вважав, що критично налаштовані футурологи (ми б сказали: антисциєнтисти) заперечують роль науки як непогрішного новатора в сучасному суспільстві. Але в моделі антисциєнтистів Ратнер певною мірою вбачав аналіз ймовірного впливу на науку світогляду такого ж тоді існуючого соціального порядку, за яким починала функціонувати свідомість науковців, яка була також наслідком результа дії різних соціальних інструментів контролю та панування над мисленням науковців з боку держави та відповідних соціальних інституцій. Ратнер пише про існування відмін-

них двох основних напрямків серед сучасних його часу футурологів: в першому випадку одна течія розглядала майбутнє як щось неминуче, що відповідно нав'язане прогресом науки і техніки та визначає соціокультурну та політичну конфігурацію суспільства. Інша течія, на його думку, хоч і бачить майбутнє як результат свідомих рішень, які мають бути досягнуті через спілкування та взаємодію, та не просвітлює нас щодо типу бажаного та кращого майбутнього – а лише надає суспільству альтернативні можливості [3]. В цілому, ця праця досі актуальна і вимагає її висвітлення серед науковців. У свій час, коли проводилося дослідження прогностики та футурології [1], ми писали про небезпеку нав'язування невідповідної транскрипції дисциплін та галузей (екологія – це не наука про «чистоту» чи природозбереження – це лише одні з багатьох напрямків її дослідження) та про небезпеку феномену «імітації», який подібно до іржі створює корозію та викривлення гармонійного розвитку науки, практичного втілення наукових розробок та взагалі соціального життя суспільства в глобальному його розумінні. В цьому ж контексті цікаво буде дослідити наступні матеріали Марсело Нунес де Олівейра (Бразилія) [4], які хоча і створені в площині економічних досліджень, та мають декілька ліній перетину із загальними прогностичними напрямками. Слід додати, що наукові розвідки та наукова комунікація досить часто сприяють цікавим результатам. Одним з таких стало отримання інформації про нову працю з футурології від колеги та її опрацювання (мається на увазі монографія Пилипа Олександровича Селігея «Українська мова у 2222 році: Вступ до лінгвофутурології») [2], яка сама по собі не лише розширює площину футурологічних та прогностичних досліджень, але й розкриває можливості прогностики у сучасній науці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Годзь Н. Б. Вступ до екологічної футурології. Харків: Видавець Олександр Савчук, 2017. 572 с.
2. Селігей П. О. Українська мова у 2222 році: Вступ до лінгвофутурології / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Академперіодика, 2023. 452 с.
3. Rattner H. Considerações sobre tendências da futurologia contemporânea. *Revista de Administração de Empresas*. 1973. Vol. 13, No 3. P. 89–103.
4. de Oliveira M. N. Concorrência potencial: teoria do dano ou futurologia? *Revista do IBRAC*. 2017. Vol. 23, No 2. P. 21–39.

Городнюк Л. С.,
аспірантка, ОНП 033 «Філософія»,
Південноукраїнський національний
педагогічний університет
ім. К. Д. Ушинського (м. Одеса)

ПРИРОДА ЦИФРОВОЇ ХАРИЗМИ У СУЧАСНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ

Проблема цифрової харизми в сучасній філософії і міждисциплінарному гуманітарному дискурсі актуальна, приваблива для численних дослідників і соціальних практиків, але, між тим, практично не описана і не сформульована: ми живемо в час, коли практика (повсякденна цифрова діяльність мільйонів людей) випереджає теоретичні дослідження щоденними винаходами та постійними цифровими оновленнями, які відкривають нові просторові та комунікативні обрії, а разом з цим породжують нові форми та грані комунікації, соціальних відносин та ролей. Між тим, питання постає не просто актуальним, а ключовим і навіть аксіологічно вирішальним у формуванні ідеалів, цінностей, устремлінь людства і, особливо, цифрового покоління, що вибудовує свій світогляд в онтологічній системі «людина-гаджет», пізнаючи світ через наративи цифрового простору, і, відповідно, *через авторів цифрового контенту – блогерів, амбасадорів брендів та громадських рухів, мотиваторів та демомотиваторів, інфлюенсерів, численних коучів та експертів, так званих «лідерів думок»* [1; 2; 4]. Це можуть бути як реально існуючі люди з власними точками зору і амбіціями, так і персонажі, бренд-фейси, меми, а також суб'єкти, що символізують колективний образ – спільноти, групи, об'єднання, партії, корпорації, відповідно, виступають від значної кількості осіб. Найбільш поширене амплуа – експертів або радників: знавців певних напрямків життєдіяльності (здоров'я, нутріціологія, кохання і родина, стосунки і соціум, сексологія, самопрезентація, піар, психологія, політика і державне управління) або знавців усього відразу – так званих лайф-коучів [6]. Всі вони, за умов набуття об'єктивно наявної популярності і якісних ознак лідерства (кількість і активність підписників, коментаторів, клієнтів, кількість і якість продажів в товарах, послугах, кількість прихильників і послідовників в політичних та громадських напрямках), претендують на роль харизматичних постатей, і в даному матеріалі ми досліджуємо їх в аспекті феномену цифрової харизми. Великий іс-

торично-еволюційний і філософсько-світоглядний виклик полягає у тому, що ці люди (або керовані ними акаунти) не лише просувають потрібні товари, послуги, свої думки та погляди (що вже набагато відповідальніше товарів та послуг), але й вчать жити, стають законодавцями моди на стиль і спосіб буття, на соціальну поведінку, на певне ставлення до минулого і майбутнього, до дітей, батьків, оточуючих, до друзів і ворогів, до батьківщини і далеких країн, і тим самим впливають на формування світогляду багатьох людей і значних аудиторій [3], і, навіть більше – їхні наративи, засновані на інструментах роботи з підсвідомістю, працюють з фантазією, світом бажань і нескладними зв'язками у світосприйнятті потенціального споживача: вони створюють емоційне поле для вашого попиту ще до того, як цей попит виник [6,7].

Завдяки можливостям цифрового середовища і так званим новим медіа, кожний профіль (тобто зареєстрована під ним людина) може поширювати свій контент на максимально широку аудиторію до мільярдів підписників (точна кількість залежить від вашого таланту SMM-фахівця та таргетолога, вашого бюджету, деяких характеристик контенту (наприклад, мови, яка з одного боку може звузити коло потенційних глядачів, але з іншого – сприяти максимально точному влучанню в цільову аудиторію) та перцептивним особливостям аудиторії, яка певним чином (критично або ні, позитивно або негативно, із зацікавленням або прохолодно) сприйме певний контент.

Ми розглядаємо сучасних блогерів, інтернет-гравців, медійних персонажів в аспекті дослідження цифрової харизми, оскільки сам механізм, спосіб їхнього існування як феномену і природа соціального успіху ґрунтуються на здатності привернути увагу до себе і своїх наративів, викликати стійкі або тривалі емоції в певної аудиторії (що виражене і матеріалізоване в кількості підписників та якісних показниках цифрової поведінки аудиторії – вподобайки, коментарі, репости тощо) та іноді – в офлайн-поведінці (в готовності щось придбати або задонатити, кудись прийти, поїхати, підтримати реальними вчинками), бути лідером своєї аудиторії, впливати певним чином на життя і погляди людей.

В перекладі харизма (грец. *χάρις*) означає милість, божий дар, благодать та історично використовувалося як здатність богів і людей за рахунок власних рис, особливостей і внутрішнього змісту викликати потужні почуття у мас, мати значний вплив і через це – панувати над людьми. В сучасній філософії та загальній гуманітаристиці термін «харизма» вперше застосував німецький філософ та теолог Ернст Трьольч, але розвинув феномен соціолог

Макс Вебер, і саме з ним, в першу чергу, асоціюється вчення про харизматичне панування [6; 8]. Але всі теорії харизматичного впливу та підходи до його дослідження було запропоновано в доцифрову еру, а з появою інтернету, сучасних піар-технологій та нових медіа сутність залишилася, а методи та інструменти змінилися – вже не йдеться про цілісну особистість, яка за рахунок своєї органічної, холістичної природи і змісту справляє враження, а про мозаїчне поєднання окремих чинників: мистецтва самопрезентації, розуміння кон'юнктури і психолого-соціальних особливостей аудиторії та алгоритмів цифрових комунікацій. Тож імітація харизми, гра в харизму, за підтримки маркетингових знань та цифрових налаштувань, створюють якісний ефект харизматичного впливу [5; 8]. Отже, *цифрова харизма – це синтетичний або напівсинтетичний, синергійний суб'єкт комунікації, що має значні кількісні і якісні ознаки соціального впливу та лідерства в цифровому чи віртуальному просторі з потенціалом або поширенням впливу у реальне життя.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Rettberg J. W. Blogging: Digital Media and Society Series. Cambridge : Polity Press, 2013. 192 p.
2. Zabochnik R. Personal branding and marketing strategies. *European Journal of Science and Theology*. 2018. Vol. 14, Issue 6. P. 159–169.
3. Борінштейн Є. Р., Городнюк Л. С. Філософсько-антропологічний феномен Номо Digitalis як онтологічної системи «людина-гаджет». *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. 2024. Т. 33. №1. С. 15–21.
4. Буряк Р. І., Збарський В. К., Талавіря М. П., Бондаренко В. М. Маркетинг: підручник. 2-ге вид., переробл. та доп. Київ : ЦП «КОМПРИНТ». 2023. 538 с.
5. Городнюк Л. С. Номо Digitalis: головний соціальний і культурний статус сучасної людини. *Філософський дискурс ХХІ століття: зміст, перспективи, соціально-практичні виміри: науковий круглий стіл до Міжнародного дня філософії, до 190-річчя Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, 22 листопада 2024 року. Львів – Торунь* : Liha-Pres, 2024. С. 147–150. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-453-8-44>
6. Городнюк Л. С. Проблеми створення позитивного іміджу в сучасному українському суспільстві. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2020. №1. С. 18–26.
7. Котлер Ф., Картаджайя Г., Сетьяван І. Маркетинг 4.0. Від традиційного до цифрового. 2-ге вид. виправл. Київ : Вид. група КМ-Букс, 2019. 224 с.
8. Крилова В. О. (Вселена Світла). Екзистенціальні та світоглядні основи харизми людини та їх особливості в соціокультурному просторі. *Культурологічний альманах*. 2023. №1. С. 251–257. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.1.34>

Дарюга Е. В.
аспірант,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

K-POP ТА K-DRAMA ЯК ГЛОБАЛЬНІ КУЛЬТУРНІ ФЕНОМЕНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО

Упродовж останнього десятиліття південнокорейська попкультура – зокрема музичний жанр K-pop і кінопродукція K-drama (фільми та серіали) – набула надзвичайної популярності в усьому світі. Те, що наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття сприймалося як щось екзотичне, малодоступне й майже невідоме широкому загалу, сьогодні стало невіддільною частиною щоденного культурного простору. K-pop і K-dramas активно підкорюють серця людей різного віку, впливають на модні тенденції, формують естетичні вподобання, стиль життя та навіть змінюють способи міжкультурного спілкування. Їхній вплив давно вийшов за межі розуміння як суто індустрії розваг – натомість вони перетворилися на вагомий соціокультурний чинник глобального масштабу. Саме тому дослідження цих культурних феноменів є надзвичайно актуальним, адже K-pop і K-drama вже давно перестали бути лише розважальним продуктом – вони трансформувалися у важливий інструмент впливу, який здатний формувати сучасне суспільство та його культурні орієнтири.

У наш час, завдяки стрімкому розвитку цифрових технологій і широкому доступу до Інтернету, спостерігається активне зростання кількості прихильників таких південнокорейських культурних феноменів, як K-pop і K-drama. Ці явища вже давно вийшли за межі звичайного хобі чи фанатського інтересу та перетворилися на вагомий елемент сучасного суспільства. Їхній вплив відчутний не лише в медіапросторі – вони суттєво формують уявлення про сучасну культуру, впливають на стиль, мову спілкування, поведінкові моделі та уявлення про естетику у мільйонів людей по всьому світу. K-pop і K-drama сьогодні вже не сприймаються як проста форма дозвілля – це високорозвинені культурні продукти з потужним комерційним потенціалом, які активно задають тренди та розширюють межі міжкультурного діалогу [3; 16; 17].

У цьому контексті важливо проаналізувати стереотипи, що простежуються у сценічних образах виконавців К-поп та персонажах К-dramas, а також оцінити їхній вплив на аудиторію. Попри певну різноманітність, у таких образах часто повторюються схожі риси, які формують узагальнене уявлення про «ідеального» героя чи героїню. У К-dramas типовими є персонажі, які поєднують зовнішню привабливість із внутрішньою вразливістю, моральною бездоганністю та навіть демонстративною м'якістю або наївністю. Наприклад, герой Кім Тхан із К-drama «Спадкоємці» (2013 р.), якого зіграв Лі Мін Хо, втілює класичний образ багатого, стриманого, проте глибоко емоційного юнака, який змінюється завдяки кохання [14]. Або ж персонажка Кім Бок Чжу з К-drama «Фея важкої атлетики Кім Бок Чжу» (2016–2017 рр.) постає як мила, сором'язлива й добра дівчина, яка поступово долає свої комплекси й розкриває внутрішню силу [15]. Обидва ці образи представляють ідеалізовану модель емоційної чистоти та відкритості, що суттєво впливає на формування очікувань аудиторії щодо взаємовідносин і поведінкових норм.

У К-поп культурі також простежується тенденція до створення подібних типажів. Наприклад, учасники популярного гурту BTS, зокрема Чон Чонгук і Пак Чімін, часто подаються як «солодкі хлопці»: харизматичні та сильні на сцені, але водночас ніжні, турботливі та емоційно відкриті у повсякденному житті [1]. Такий контраст формує ідеалізований образ, що приваблює фанатів, але водночас може створювати у молоді нереалістичні очікування щодо чоловічої поведінки та характеру відносин.

Ці образи виходять за межі сцени чи екрану – вони активно формують поведінкові моделі, особливо серед молодіжної аудиторії. Романтизовані уявлення про стосунки, риси характеру або реакції героїв медіапродуктів здатні впливати на сприйняття реальності, викликаючи нереалістичні очікування або навіть розчарування в повсякденному житті. У результаті стереотипні типажі, нав'язані К-поп та К-dramas, перетворюються на своєрідні еталони, які підсвідомо впливають на самоідентифікацію, емоційну чутливість та соціальну поведінку молоді.

Водночас варто підкреслити й позитивний вплив К-поп і К-drama на формування світогляду молоді аудиторії. Завдяки захопливим сюжетам, емоційній глибині та часто філософському підтексту, ці культурні продукти спонукають глядачів і слухачів замислюватися над важливими моральними та життєвими питаннями. Вони порушують теми дружби, любові, справедливості, самопожертви й пошуку сенсу життя, тим самим виконуючи роль не лише засобу розваги, а й своєрідного культурного орієнтира. У такий

спосіб К-рор і К-drama можуть сприяти формуванню ціннісних орієнтирів, розвитку емоційного інтелекту та глибшому розумінню взаємовідносин у молодого покоління.

Цей вплив можна простежити на прикладах конкретних серіалів і пісень. Зокрема, тема щирої дружби яскраво розкрита в К-drama «Відповідь 1988» (2015–2016 рр.), яка демонструє глибокі зв'язки між підлітками в одному зі спальних районів Сеула [12]. У К-рор подібну емоційну атмосферу передає пісня «Epilogue: Young Forever» гурту BTS, що відображає ностальгію за юністю та цінність єдності [4]. Тема втрати й прощання представлена в К-drama «Привіт, Бувай, Мамо!» (2020 р.), де історія матері-примари, яка отримує шанс попрощатися з близькими, спонукає замислитися над важливістю кожної миті життя [6]. Аналогічні емоції передає композиція «Lonely» гурту 2NE1 – прониклива історія про самотність і втрату [9].

Окрему увагу в К-рор і К-dramas приділено соціальним проблемам, зокрема темам нерівності, тиску з боку суспільства та боротьби за особисту свободу. Яскравим прикладом є К-drama «Небесний замок» (2018–2019 рр.), яка демонструє, як нав'язане прагнення до успіху й високого соціального статусу здатне руйнувати добробут родини, призводити до психологічного виснаження та втрати справжніх цінностей [13]. Подібну проблематику порушує пісня «N. O» гурту BTS, яка критикує систему освіти, що нав'язує молоді застарілі шаблони мислення, позбавляє можливості вільного вибору та самовираження [5].

Тема внутрішньої сили, витривалості та вірності своїм переконанням розкривається в К-drama «Ітевон Клас» (2020 р.), де головний герой, долаючи численні життєві труднощі, не зраджує власним принципам і наполегливо бореться за справедливість [7]. Цю ж ідею передає пісня «Not Today» гурту BTS, яка закликає молодь не опускати рук перед труднощами, а рухатися вперед, попри страх і тиск ззовні [10].

Не менш значущими у змісті К-рор і К-dramas є теми ментального здоров'я, самоприйняття та емоційного зцілення. К-drama «Нормально бути ненормальним» (2020 р.) переконливо демонструє важливість відкритого обговорення психологічних травм, прийняття себе та інших такими, якими вони є, а також пошуку внутрішньої рівноваги через підтримку, емпатію та любов [8]. Ці ж ідеї знаходять відгук у піснях серії альбомів «Love Yourself» гурту BTS, створених у рамках кампанії «Love Myself», які закликають до самоповаги, емоційної відкритості та усвідомлення цінності ментального здоров'я [11].

Ще одним важливим аспектом впливу К-рор та К-drama на сучасне суспільство є їхня здатність знижувати рівень стресу серед людей різного віку. Цей ефект є особливо відчутним у нинішніх реаліях, зокрема в Україні, де суспільство зазнало значного психологічного навантаження внаслідок масштабних соціальних потрясінь останніх років – пандемії COVID-19 та повномасштабної війни, розв’язаної Росією. Вимушений перехід до дистанційної форми навчання й роботи, обмежена соціальна взаємодія, постійна тривожність і невизначеність стали причинами емоційного виснаження для багатьох. У такій ситуації саме К-рор і К-drama перетворилися для великої кількості людей на джерело емоційного розвантаження, втіхи та тимчасової втечі від реальності.

Їхній позитивний вплив пояснюється не лише цікавим сюжетом чи музичним наповненням, а й значним жанровим розмаїттям, що дозволяє кожному знайти щось близьке за настроєм – від легких романтичних історій до драм із глибоким змістом, від веселих попкомпозицій до пісень, які порушують важливі життєві теми. Саме це жанрове багатство робить К-рор і К-drama своєрідними формами культурної терапії, які сприяють зниженню тривожності, відновленню емоційної рівноваги й забезпеченню внутрішньої підтримки навіть у найважчі періоди [3; 16; 17].

Крім того, популярність К-рор і К-drama сприяла формуванню численних фандомів – активних спільнот прихильників, об’єднаних спільними інтересами, емоційною залученістю та любов’ю до певних гуртів, акторів чи сюжетів. Для багатьох фанатів привабливість цих жанрів полягає не лише у змісті чи візуальній естетиці, а й у динамічних сюжетах, насичених романтичними лініями, що часто стають центральною темою для обговорень. Саме навколо таких емоційно насичених історій формуються численні фан-спільноти, в яких учасники активно діляться враженнями, будують теорії, обговорюють улюблених героїв, створюють мистецькі проекти або просто знаходять однодумців, з якими можна емоційно взаємодіяти [3; 16; 17].

Ці культурні феномени також істотно впливають на розвиток креативності серед своїх шанувальників. Яскраві образи героїв, атмосферні сцени та оригінальні вигадані світи, створені в К-рор та К-dramas, часто стають джерелом натхнення для фанатської творчості. Прихильники не обмежуються лише споживанням контенту – вони активно створюють власні фан-арти, пишуть фанфіки, знімають анімації, виготовляють хендмейд-товари або навіть створюють візуальні новели на основі улюблених персонажів та історій за їх мотивами [3; 16; 17]. Усе це формує навколо К-рор і К-drama

активне, самовиражене та натхненне культурне середовище, яке сприяє обміну ідеями, розвитку таланту та глобальній творчій взаємодії.

Водночас К-поп і К-drama відіграють важливу роль у світовій індустрії розваг. Їхня стрімка популярність серед мільйонів слухачів і глядачів зробила ці жанри надзвичайно привабливими не лише з культурного, а й з економічного погляду. На основі їхнього успіху сформувалася ціла екосистема супровідних продуктів і сервісів – від масштабних музичних шоу, фан-зустрічей і фестивалів до ліцензованого мерчу, мобільних додатків, настільних і відеоігор [3; 16; 17]. Таким чином, ці жанри не просто впливають на культурні процеси, а й забезпечують сталий розвиток креативної економіки в глобальному масштабі.

Шалений успіх південнокорейських серіалів і музичних гуртів призвів до виникнення окремої індустрії, пов'язаної з продуктами на основі популярних персонажів і сюжетів. Сучасні шанувальники мають змогу взаємодіяти з улюбленими героями не лише через музику чи екрани телевізорів, а й у цифровому просторі. Наприклад, ігри «SuperStar» або «BTS World» дозволяють фанатам керувати кар'єрою музичних гуртів, а численні візуальні новели за мотивами К-dramas дають можливість поглибитися у знайомі світи та проживати нові історії [2]. Усе це демонструє, як К-поп і К-drama виходять за межі традиційного медіаконтенту, трансформуючись у масштабне культурне явище, що поєднує розваги, емоційне залучення й прибуткову індустрію.

Окрім економічної значущості, К-поп і К-drama мають потужну культурну цінність. Вони відкривають глядачам і слухачам доступ до багатого та різноманітного світу південнокорейської культури. Це не лише історії про героїв, їхні стосунки чи пригоди – це справжнє вікно у традиції, побут, мову, звичаї та ментальність корейського суспільства. У багатьох серіалах і музичних кліпах органічно вплетені елементи корейської міфології, національні свята, етикет, традиційний одяг ханбок, а також сцени з приготуванням автентичних страв, таких як кімчі, токпоккі чи самґетан. Завдяки цьому К-поп і К-drama виконують важливу просвітницьку функцію, активно популяризуючи національну ідентичність Південної Кореї у світі [3; 16; 17].

Таке глибоке культурне наповнення перетворює К-поп і К-drama на неформальний, але надзвичайно ефективний засіб вивчення Південної Кореї для іноземної аудиторії. Захоплення улюбленим серіалом або гуртом часто стає відправною точкою для глибшого зацікавлення мовою, історією та культурною спадщиною країни. Багато шанувальників починають самостійно

вивчати корейську мову, готують традиційні страви вдома, долучаються до курсів з корейської культури або навіть подорожують до Південної Кореї з метою культурного занурення. У цьому контексті К-поп і К-drama виступають культурними послами, які через мистецтво і медіа формують позитивний імідж країни на міжнародній арені [3; 16; 17].

Зрештою, однією з найважливіших особливостей феноменів К-поп і К-drama є їхня здатність об'єднувати людей з різних куточків світу. Спільна любов до корейської музики та серіалів сприяє формуванню глобальних спільнот, що виходять за межі мовних, національних і культурних бар'єрів. Різноманітні фестивалі, фан-зустрічі, тематичні вечірки та інші культурні заходи, присвячені К-поп і К-dramas, стають не лише простором для обміну емоціями та враженнями, а й майданчиком для налагодження дружніх зв'язків, співпраці та креативного натхнення.

У межах таких спільнот фанати не просто знаходять однодумців – вони створюють власні субкультури зі своєю унікальною термінологією, естетикою, поведінковими нормами та творчими традиціями. Участь у фан-клубах, обговорення нових релізів, спільне створення контенту, мемів або фан-арту – усе це сприяє розвитку відчуття причетності до чогось більшого, до єдиної емоційної та культурної спільноти, де кожен може відчувати себе частиною великої, дружньої родини [3; 16; 17].

Таким чином, можна впевнено стверджувати, що К-поп і К-drama є важливими компонентами сучасної глобальної культурної сцени. Вони не лише впливають на емоційний стан і світогляд аудиторії, а й активно сприяють розвитку креативних індустрій у різних країнах світу. Завдяки своїй естетичній привабливості, емоційній глибині та жанровому розмаїттю, ці культурні продукти надихають мільйони людей на самовираження, формують спільноти за інтересами та створюють нові простори для творчої взаємодії та культурного діалогу.

К-поп і К-drama вже давно перестали бути лише засобом розваги. Вони задають культурні тренди, пробуджують інтерес до корейської культури на міжнародному рівні та відкривають численні можливості для особистісного і соціального зростання. У контексті глобального світу, що динамічно змінюється, ці явища залишаються надзвичайно актуальними та впливовими. Вони продовжують формувати нову культурну реальність, сприяючи глибшому взаєморозумінню між народами та зміцнюючи роль культури як об'єднувального чинника в міжнародних відносинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. BTS. *Вікіпедія – вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/BTS> (дата звернення: 18.04.2025).
2. BTS World. *Вікіпедія – вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/BTS_World (дата звернення: 18.04.2025).
3. Binark M. Interview with Dal Yong Jin: Creative industries and South Korea. *Moment journal*. 2018. Vol. 5, Issue 2. P. 281–293. DOI: <https://doi.org/10.17572/mj2018.2.281293>
4. Epilogue: Young Forever. *BTS Wiki*. URL: https://bts.fandom.com/wiki/Epilogue:_Young_Forever (accessed date: 18.04.2025).
5. N. O. *BTS Wiki*. URL: [https://bts.fandom.com/wiki/N. O](https://bts.fandom.com/wiki/N._O) (accessed date: 18.04.2025).
6. Hi Bye, Mama! *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Hi_Bye,_Mama! (accessed date: 18.04.2025).
7. Itaewon Class. *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Itaewon_Class (accessed date: 18.04.2025).
8. It's Okay to Not Be Okay. *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/It's_Okay_to_Not_Be_Okay (accessed date: 18.04.2025).
9. Lonely (2NE1 song). *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Lonely_\(2NE1_song\)#:~:text=«Lonely»%20is%20a%20song%20by,12,%202011%20by%20YG%20Entertainment.](https://en.wikipedia.org/wiki/Lonely_(2NE1_song)#:~:text=«Lonely»%20is%20a%20song%20by,12,%202011%20by%20YG%20Entertainment.) (accessed date: 18.04.2025).
10. Not Today (BTS song). *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Not_Today_\(BTS_song\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Not_Today_(BTS_song)) (accessed date: 18.04.2025).
11. Philanthropy of BTS. *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Philanthropy_of_BTS#Love_Myself_campaign (accessed date: 18.04.2025).
12. Reply 1988. *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Reply_1988 (accessed date: 18.04.2025).
13. Sky Castle. *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sky_Castle (accessed date: 18.04.2025).
14. The Heirs. *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Heirs (accessed date: 18.04.2025).
15. Weightlifting Fairy Kim Bok-joo. *Wikipedia – The Free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Weightlifting_Fairy_Kim_Bok-joo (accessed date: 18.04.2025).
16. Hallyu 2.0: The Korean wave in the age of social media / Sangjoon Lee and Abe Mark Nornes, editors. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2015. vi, 268 p.
17. Hogarth H.-k. K. The Korean wave: An Asian reaction to western-dominated globalization. *Perspectives on global development and technology*. 2013. Vol. 12, No. 1–2. P. 135–151. DOI: <https://doi.org/10.1163/15691497-12341247>

Зінченко Н. О.,
кандидатка філософських наук, доцентка;
Верезомська С. Ж.,
кандидатка історичних наук, доцентка;
Каюн В. О.,
кандидатка історичних наук,
Полтавський державний медичний
університет

КУЛЬТУРА І МЕДИЦИНА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН: ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС

Світ культури – не лише складна та багатогранна соціальна композиція. Філософія, історія і культура – складні об’єкти, котрі завжди приваблюють мислячих людей. Множинність тлумачення поняття «культура» демонструє глибинний та багатогранний онтологічний зміст. Проблеми культури і філософії прослідковуються у працях таких авторитетних мислителів, як О. Шпенглер, А. Тойнбі, М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотар, Р. Барт, Ж. Бодріяр. Звичайно, і сучасники намагаються пояснити зміни, котрі відбулися за останні роки з усвідомленням та розумінням глобальних змін аксіологічних цінностей у культурі. Безумовно, на наш погляд, потрібно перш за все розглядати культуру як прояв людської природи в залежності від людських особливостей. В даному випадку доречно згадати Е. Тейлора, англійського засновника еволюційної школи етнографії, історії культури та антропологічного підходу пояснення поняття культури. У відповідності до його вчення «культура» пояснюється як системний комплекс знань, мистецтв, моралі, звичаїв та права, який характерний людині як члену соціуму.

У сучасних умовах однозначно та об’єктивно осмислити послідовність філософсько-антропологічного підходу у трактуванні культури надзвичайно складно. Оскільки культура множино-рівнева система, котра формується в залежності різних факторів, а не лише від природи людини. Доречно філософсько-антропологічний підхід вивчення поняття культури доповнити філософсько-історичним. Оскільки в контексті філософсько-історичного підходу культура – це унікальне явище, котре формується в процесі транзакції від природи до історії чи то від тваринного до людського.

В умовах інформаційного суспільства глобалізаційних змін культура – це не лише унікальна система, а перш за все феномен, котрий сприяє само-

реалізації творчих можливостей особистості не обмежуючи від роду професійної діяльності.

Реалії сьогодення трактують пріоритетність висококваліфікованому спеціалісту, особистості, яка здатна до систематичного інтелектуального та духовного розвитку. Німецький поет та науковець Йоганн Гете писав, що «зрозуміти шедевр також складно, як створити його». Тобто лікар – це теж творець, який відчуває і розуміє всі тонкощі медичної професії, він не ремісник, який працює механічно. Медицина – це мистецтво, це вміння, майстерність справи. Великі поети, художники мотивують своїми працями створювати красу. Безпосередній зв'язок мистецтва і медицини ґрунтується на узагальненні пізнання і дії об'єкта, якими є людина та її онтологічний сенс. Якщо згадати проблематику «лінгвістичного повороту», то можна прослідкувати глибинний зв'язок медицини і мистецтва. Наприклад, поняття «здоров'я» трактується як гармонія душі і тіла, біологічного та соціального. Філософ доби Античності Аристотель писав, що «прекрасне досягає досконалості при дотриманні заходів». Доказом вищезазначеного є естетичний аспект пізнавальної діяльності в медицині в процесі діагностики, побудові загальної картини захворювання, спілкуванні з колегами та пацієнтами. Такий складний та багатограний процес неможливий без художньо-образного мислення.

Твори мистецтва крізь віки зберігають неоціненну інформацію про катастрофи та перемоги особистісного характеру та глобального і обов'язково демонструють і навчають як подолати стрес, страх, втрату тощо. Яскравим прикладом є п'єси Шекспіра. Драматург єлизаветовської епохи детально описує не лише хвороби та ліки, а й методи лікування. Його п'єси доречно використовувати як джерело інформації при вивченні історії медицини. Художній опис яскраво формує уяву для усвідомлення катастрофічних наслідків епідемії чуми, важких хвороб, котрі актуальні і сьогодні проказу.

Глобалізаційні зміни відбуваються комплексно і в даному випадку культура є частиною змін. Як зазначає сучасний дослідник М. В. Макарова, «мистецтво визначає роль суспільства у соціальній ієрархії та має політичний вплив» [1]. Медицина – невід'ємна частина суспільства, яка однозначно залежить не лише від політики, але і від соціальних настроїв.

Як ми бачимо, у сучасному світі відбуваються складні глобалізаційні зміни, особливо в Україні. Українське суспільство перебуває у постійному стресі не перший рік. Стреси у свою чергу породжують важкі хвороби, ослаблення імунної системи тощо. В таких складних умовах велика надія на лікарів. Сьогодні опрацьовуються, удосконалюються різноманітні методи реабілітації

в тандемі з мистецтвом. Лише прекрасне здатне творити чудо, зцілювати, мотивувати та надихати. Різноманітні види мистецтва ефективно використовуються в профілактичній медицині, найчастіше використовується в психотерапевтичній корекції здоров'я. Розроблено прийоми, котрі здатні впливати на сублімацію з метою зміни уваги, що позитивно впливає на процес оздоровлення. Прикладом є арт-терапія, яка відіграє важливу роль у діагностиці та лікуванні. Судження малюнків пацієнтів є цінним інструментом у психіатрії та психології, оскільки дозволяє виявляти емоційні та когнітивні порушення [2, с. 127–165]. Мистецтво безпосередньо впливає на емоції (позитивно та негативно). Завдання лікаря – індивідуально обирати методи лікування для пацієнтів, оскільки кожна хвороба має свою історію [3]. На наш погляд, сучасна медицина вимагає від лікаря володіти не лише навиками своєї професії, а вміти отожнити такі категорії, як людини, природа, суспільство.

Культура, мистецтво формують монолітну особистість в цілісності з її раціональним та чуттєвим пізнанням. Мистецтво не лише сприяє вдосконаленню творчих здібностей лікаря, а й заохочує до естетичної діяльності та професійної майстерності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макарова М. В. Взаємозв'язок глобалізації та культури у сучасному світі. *Питання культурології*. 2022. № 40. С. 54–61.
2. Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). Київ : НМУ ім. О. О. Богомольця, ПП «Видавництво «Фенікс»», 2024. 208 с.
3. Волотовська Н. Перспективи застосування арт-терапії як засобу протидії при посттравматичному стресовому розладі. *Психосоматична медицина та загальна практика*. 2023. Т. 8, № 4. DOI: 10.26766/pmgrp.v8i4.464

Кальницький Е. А.,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ПРО СПЕЦИФІКУ «PATCHWORK-ІДЕНТИЧНОСТІ»

Сучасна людина живе в численних «субсистемах» зі своїми притаманними кодами, інтеграція яких і є справою «клаптикової ідентичності»

(Patchwork-Identität) та «кляптикової релігійності». Інакше можна було б сказати так: для сучасного індивіда релігія є однією з імовірних «життєвих опцій», до того ж це вже не релігійність у традиційному сенсі слова, а ще й релігійні погляди. Множинність модусів ідентичності веде до утвердження концепту Patchwork-ідентичності, що відповідає розумінню соціокультурної реальності як кляптикової реальності. Це дає змогу відкрити нові перспективи в соціокультурному пізнанні впорядкування фрагментів досвіду людини з огляду на її специфічні переваги порівняно, наприклад, із ментальністю. Необхідно зазначити, що серед відмінних рис «Patchwork-ідентичності» виокремлюють цілісність, пластичність, багаторівневість структури.

До загальних ознак «Patchwork-ідентичності» можна віднести такі:

- здатність біологічного збереження та відтворення;
- фундаментальність основних культурних цінностей;
- трансформація взаємного комунікаційного поля;
- ідентифікованість у ролі специфічної групи іншими спільнотами або самими членами групи.

Слід зазначити, що, незважаючи на модернізацію поняття «Patchwork-ідентичності» під впливом різних чинників, цей тип ідентичності все ще є сутнісною характеристикою людини. При цьому «Patchwork-ідентичність» останнім часом зазнає серйозного тиску з боку процесу глобалізації.

Насамперед це виражається у зіткненні «Patchwork-ідентичності» з масовими інокультурними (інонаціональними) впливами, що змінюють співвідношення в ній національного і набутого, традиційного і новаційного. «Patchwork-ідентичність» при цьому трансформується шляхом ускладнення і багаторівневості. Таким чином, «Patchwork-ідентичність» як тип соціокультурної ідентичності являє собою як духовно-моральну категорію, органічно присутню в усіх проявах національного.

Метафора «Patchwork-ідентичність» ставить у центр повсякденну діяльність з вибудовування ідентичності. Ідентичність розглядається як проект, у якому людина впорядковує для себе фрагменти досвіду. Цей проект за умов відмови від традицій як базової форми наступності дедалі більше змінюється в бік власної активності особистості. Основна характеристика цього проекту така: відкритий проект ідентичності, у якому випробовуються нові життєві форми і розвивається власний сенс життя. На сьогодні спостерігається відсутність усіма прийнятих норм, за винятком деяких засадничих

цінностей, повсюдні порушення правил хорошого тону, що визначають важливі життєві положення відповідного способу дій.

Суспільні процеси визволення виступають передумовою об'єктивного набуття індивідуальної компетентності, що визначає формування та необхідність ідентичності, яка вимагає від суб'єктів формування власних зв'язків та комбінацій мультиреальностей. Психічні, соціальні та матеріальні ресурси й компетентності сприяють виникненню відчуття довіри до континуальності життя та його екологічних передумов, на противагу процесам деморалізації, втрати надії на можливість осмислено організовувати власний життєвий світ.

Таким чином, клаптикову ідентичність слід розуміти не як форму стабільного й описуваного продукту, результату розвитку особистості, у процесі входження в дорослий стан, а також не в рамках монолітного й онтологізованого блоку, а як відкритий постійний процес, що відбувається впродовж усього життя людини, відмітною особливістю якого є багатополарність (і загалом печворк).

Коваленко І. І.,
кандидатка філософських наук, доцентка,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ: ДОСВІД ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ

Філософське осмислення поняття «ідентичність» передбачає аналіз основних аспектів вивчення ідентичності як багатовимірного психічного феномена.

В онтологічному аспекті ідентичність забезпечує людині переживання онтологічної впевненості, незаперечної самообґрунтованої визначеності. З такого погляду, ідентичність означає володіння почуттям своєї присутності у світі як реальної, живої цільної і, в часовому сенсі, безперервної особистості. Це відчуття невіддільної самості й особистості тотожності забезпечує онтологічну безпеку особистості. Характер внутрішньої узгодженості багато в чому визначає особливості інтерпретації набутого досвіду і свого буття

у світі. Вивчення онтологічного аспекту дає змогу описати різні шляхи реалізації ідентичності як різні способи освоєння «реальностей».

Екзистенціальний аспект вивчення ідентичності розкриває її як спосіб розв'язання екзистенціальних проблем. Досягнення ідентичності неможливе без виникнення основних смислів розвитку, таких як «Надія», «Турбота», «Мудрість», «Любов» тощо. Інакше кажучи, ідентичність визначається як спосіб життя в плані стосунків з іншими людьми та розв'язання екзистенціальних проблем, тобто як досягнення певної екзистенціальної позиції, що протистоїть відчаю. Ця екзистенціальна позиція передбачає відмежовувальне і водночас співпричетне ставлення до світу й інших людей, і її реалізація потребує таких умов: відмежування себе, привласнення як співвіднесення з власним досвідом, уміння вписатися в суспільний контекст, вжитися в нього.

У такому плані процес досягнення ідентичності зумовлений фундаментальними екзистенціальними мотиваціями: необхідністю впоратися зі світом, умовами та можливостями, які він створює, необхідністю впоратися з життям: зростанням, дозріванням, тлінністю існування і стражданнями, необхідністю відкритися своєму майбутньому, діючи, присвятити себе сенсу. Таким чином, екзистенціальний аналіз розкриває зміст ідентичності як формування самоцінності у співвіднесенні із зовнішнім світом через розв'язання екзистенціальних завдань.

Інтераціоналістський підхід до ідентичності розкриває її становлення в онтогенезі через соціальну взаємодію. Процеси індивідуалізації та соціалізації, інтеграції та диференціації, ідентифікації та відчуження – цілісні.

З одного боку, для формування ідентичності потрібне відмежування себе від інших, а з іншого – ідентичність і суспільство зумовлюють одна одну і в цьому сенсі є нероздільними.

Первинна ідентичність формується у відносинах «мати – дитя», потім відбувається подальша диференціація «Я – Інші». Розвивається «Ми» як збірне уявлення про спільність, діаду або групу, до якої належить індивід, про єдність з «Іншими-своїми», про протистояння «Іншим-чужим», що впливає на динаміку психічної реальності.

Інтераціоналістський аспект також розкриває формування та прояви ідентичності у спілкуванні. Ідентичність формується шляхом зустрічального взаємообміну з іншими. Формування ідентичності може відбуватися тільки в інтерперсональному середовищі, а її динамічна структура полягає у по-

двійному співвіднесенні: назовні та всередину. Тому тут особлива увага приділяється відносинам «Я – Інший», оскільки ідентичність інтерсуб'єктивна і реалізується за обов'язкової наявності «Іншого». Ідентичність стає об'єктом самопізнання в системах «Я – Інший», «Я – Я», тобто у співвіднесенні себе з іншими і себе із самим собою.

Соціально-рольовий підхід дає змогу досліджувати ідентичність як соціально-психологічну реальність, і цей аспект більшою мірою відображає зміст психосоціальної ідентичності, а саме: психосоціальна ідентичність описує загальний стан, що народжується на кожній стадії життєвого циклу і є результатом функціонування індивіда в певній системі соціальних зв'язків. Аналіз соціальної ідентичності зосереджений на тому її аспекті, який пов'язаний із належністю індивіда до соціальної групи. У цьому сенсі соціальна ідентичність корелює з об'єктивно наявними соціальними позиціями індивіда, і тут велика увага приділяється розвитку ідентичності за умов соціальної нестабільності суспільства, кризи соціальної ідентичності та умовам її розв'язання.

Смислодинамічний аспект аналізу ідентичності розкриває її ціннісно-смыслову репрезентацію. Тут особлива увага приділяється процесам інтроспекції, самоаналізу та рефлексії. Важливо враховувати, що процес породження смислу розкривається в глибоких особистісних переживаннях, у значущих подіях, у критичні моменти життя, у ситуаціях перебудови, «трансформації» ідентичності й зачіпає глибинні смислові структури. У цьому разі йдеться про породження смислу як відповіді всім своїм еством, відповіді, що виходить із глибинного, цілісного відчуття себе.

Людина приймає той смисл, який, як вона сама це відчуває, впорядковує її внутрішній світ і відкриває їй перспективу життєвого шляху.

Таким чином, вивчення ідентичності як реального явища в житті людини, маючи на увазі його онтологічне підґрунтя, можливе в рамках реконструйованого комплексу соціально-психологічних вимірів, що репрезентують ідентичність.

Отже, теоретичне та методологічне значення поняття «ідентичність» пов'язане з його багатовимірністю як соціально-психологічного феномена, що забезпечує людині форму привласнення і безперервності переживання досвіду, а також психологічну визначеність.

Кривенко С. В.,
аспірант кафедри філософії,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ПЕРСПЕКТИВА ТА ФУТУРОЛОГІЯ: ЗАГАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Футурологія хоча і є досить молодого наукою, та вона виникла як потреба відновити не лише мрію, але й знайти шляхи до відторення цілісності людини загалом [1; 2]. Роберто Паура писав, що суспільство сприймає поняття майбутнього та прогресу не лише важливими для сучасності (і майбутнього), але й тотожними і пояснював це «лінійною моделлю» сприйняття історії загалом. Загалом в статті він наводить різні інтерпретації моделі часу, навіть теологічного сенсу [5].

Аналізуючи перспективи футурологічних досліджень, маємо нагоду згадати дослідження Адріано Скіанка «Розмножена людина. Свобода, техніка і постгуманність у футуризмі». До речі, А. Скіанка хоча й займається питанням постмодерністських образів у філософії та сучасній культурі, має широкий спектр наукової та професійної зацікавленості, що в цьому робить його погляд на розвиток майбутньої науки, зокрема і футурології досить цікавим та актуальним. Серед питань, які розглянуті в його матеріалах, насамперед увагу приділено концепту футуризму і його залежності від впливу культу техніки взагалі. Цікавим є його посилання на працю «Основи та маніфести футуризму», опубліковану 20.02.1909 р. в паризькій газеті «Фігаро», яку написав Філіппо Томмазо Марінетті, який оспівував Прекрасну епоху та прихід нових «техночасів». Серед інших імен тогочасної футуристичної мистецької та технічної еліти він називає Херардо Дотторі, Умберто Боччоні, Лучано Фолгора (який пише «Пісню про двигуни»), Джіно Северіні, який пояснює механізми в мистецтві; далі Іво Паннаджі та Вінісіо Паладіні, які разом з Енріко Прампполіні видають «Маніфест механічного мистецтва» (1923). Цікаво, що поміж 1923 і 1925 роками Руджеро Вазарі написав драму «L'ansia delle macchine», а в 1931 році «Raum», яка також є частиною його «машинного циклу». Сучасність же, на думку цього автора, певним чином змінює традицію і кожен раз створює щось нове, як порівняння наводячи дихотомію Маркс / Вебер. Він пише, що «футуризм, у своїй найглибшій суті, представляв саме це: надлюдську спробу заново зачарувати сучасність, на-

давши їй значення, не спотворюючи його, а швидше вирішуючи всі її відкриті питання в найрадикальніший спосіб, перезапускаючи до безкінечності, нагнітаючи протиріччя, поки вони не вибухнуть, практикуючи систематичну підривну роботу над усім, що є «здоровим глуздом», або наївною совістю, яка «проходить». але не хоче, не відчуває, не вирішує, не діє. У цьому немає нічого прогресивного. Але, звичайно, теж нічого реакційного» [6].

Саме погляд на футуризм як «непрогресивний» надлюський спосіб зачарування дійсності, на нашу думку, є поетичною метафорою ознаки мрії як такої, яка лежить у основі футурології, бо футурологія та авангард досить часто ідуть рука об руку [6]. Цікаві є посилання, що «11 березня 1915 року, Балла і Деперо написали один із центральних текстів для розуміння філософії футуризму, а саме недооцінену *Ricostruzione futurista dell'universo*, яка вже в назві відкрито нагадує про деміургійний, творчий вимір» [6].

Торкаючись питання футурології та технофутурології, ретрофутурології, ми можемо згадати і Ріккардо Кампа – італійського інтелектуала, який відомий, зокрема, своїми дослідженнями в галузі епістемології та етики науки, а також своїм внеском у розвиток трансгуманістичної філософії. Він пише, що питання огляду штучного інтелекту не лише важливі для загального футурологічного дослідження, але й торкаються питання міждисциплінарності. У передмові він вказує, що п'ятий том «*Divenire*» присвячено темі штучного інтелекту. Він вказує, що інженер скоріше приділяє увагу технічному питанню, а філософ скоріш буде порівнювати інтелект машин і людей, а історик дослідить генеалогію явища, тоді як саме футуролог спроєктує свій науковий інтерес та загальні знання в майбутнє, аби запропонувати людству варіанти можливих сценаріїв [3].

Адріано Скіанка також досить цікаво розкриває сучасний погляд на мету футурології, прикладом чого є його стаття «Розмножена людина. Свобода, техніка і постгуманність у футуризмі» [6]. Досить стрімко в питання дослідження майбутнього увірвалося питання розвитку та застосування штучного інтелекту, створивши тим самим окрему лінію футурологічних досліджень. Цікавим з цього приводу є посилання на матеріали дослідження Гьортцель Бена «Штучний інтелект» [4].

Таким чином, запропонований аналіз питань футурології та ретрофутурології підкреслює невідпинний розвиток як дисципліни проєктування та передбачення майбутнього, так і її зв'язок з технічними та художніми, мистецькими сферами життя людства загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Годзь Н. Б. Проблеми медицини та футурологія. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 82. С. 209–213.
2. Годзь Н. Б., Круць О. А. Причини розгляду феномену цілісності у контексті духовного та фізичного здоров'я нації. *Філософія в сучасному світі: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 17–19 листопада 2023 р.* С. 175–176. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/7fdfa1f4-95f0-4fb4-82af-7450f72cc353/content>
3. Campa R. Nota del curatore. *Divenire 5. Intelligenza artificiale e robotica*. 2012. URL: <http://www.divenire.org/articolo.asp?id=48> (data di accesso: 20.04.2025).
4. Goertzel B. Post-embodied AI (traduzione di: Emanuele Ratti). *Divenire 5. Intelligenza artificiale e robotica*. 2012. URL: <http://www.divenire.org/articolo.asp?id=57> (data di accesso: 20.04.2025).
5. Paura R. Dagli stadi di sviluppo ai futuri plurimi: la critica dei Futures Studies al concetto di progresso. *Al crepuscolo. Gli immaginari del progresso e il loro declino*. 2023. P. 133–148. URL: <https://wfsf.academia.edu/RobertoPaura> (data di accesso: 20.04.2025).
6. Scianca A. L'uomo moltiplicato. Libertà, tecnica e postumanità nel futurismo. *Divenire 3. Speciale futurismo*. 2009. URL: <http://www.divenire.org/articolo.asp?id=28> (data di accesso: 20.04.2025).

Чернишова Т. О.,

кандидатка філологічних наук, доцентка,
Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

СЕМАНТИКА МІФОНІМІВ У НАЗВАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Російсько-українська війна інтенсифікувала процес подальшого ребрендингу Збройних Сил України (ЗСУ), який почався ще в період гібридного протистояння з Росією після 2014 року. Ідеться про якісну зміну іміджу українського війська, яка передбачає відмову від імперських мілітарних традицій, символіки, найменувань, військових звань тощо. Наразі в українському війську відбулася трансформація нагородної системи, однострою, військових звань, почесних найменувань, бойових прапорів тощо [10]. Усі ці зміни є інструментами створення стратегічного наративу України, змістом якого можна вважати ствердження про самостійність української нації, самобутність її історії, культури, традицій, мови тощо. Як зазначають сучасні вітчизняні дослідники, «донести правду про історичний шлях українців, унікальність їх культурних традицій до суспільства, розкрити їх духовно-ментальні риси – значить зламати ідеологію «Русского мира», спрямовану на відродження імперії-2, та стереотипи «меншовартості» українців» [11, с. 106].

У сучасних ЗСУ дедалі частіше використовуються для найменування військових підрозділів власні назви, які стають назвами брендів (брендонами) та разом з відповідною символікою презентують об'єкт номінації, тобто використовуються як маркетинговий інструмент у сфері сучасних військових комунікації для позитивного позиціонування та здійснення емоційного впливу. Використання власних назв для ідентифікації військових підрозділів – це також важливий елемент рекрутингової політики, який дозволяє потенційним новобранцям визначитися з вибором місця служби, зважаючи на позитивні асоціації у сприйнятті того чи іншого бренду. Узагалі, як зазначає вітчизняна експертка зі стратегічних комунікацій, дирек-

торка агенції Navas PR Дар'я Черкашина, «якщо на початку повномасштабного вторгнення ми бачили лише поодинокі креативні прояви окремих бригад, то тепер це вже продумані комунікаційні стратегії... Упізнавана айдентика, сильні меседжі та чітке позиціонування вже не перевага, а необхідність для досягнення стратегічних цілей» [3].

Серед онімних назв українських військових підрозділів значну частину складають оніми-міфоніми (власні назви «будь-якого видуманого об'єкта онімного простору; назви богів, духів героїв, надприродних сил, які вживаються в міфах, епопеях, казках, билинах» [8, с. 122]). Простежується доволі стійка тенденція стосовно використання подібних лексем в якості власних назв підрозділів, сучасної зброї та техніки тощо, що може, на нашу думку, пояснюватися міцною культурною основою міфонімів, тобто наявністю усталених компонентів значення імені, що дозволяє викликати неамбівалентні асоціації із сутнісними характеристиками того чи іншого міфологічного персонажа. Слід зазначити, що серед власних назв сучасних бойових українських підрозділів переважають оніми, пов'язані з язичницькою міфологією: слов'янською, давньогрецькою, скандинавською тощо. Не претендуючи на вичерпний аналіз, охарактеризуємо використання міфонімів у назвах провідних українських підрозділів, які є ефективними не лише в бойовій діяльності, а також і у сфері військових комунікацій.

Так, новостворений 424 Окремий батальйон безпілотних систем «Svarog» названий на честь Сварога – давньослов'янського бога вогню та ковальства. Семантику назви прояснюють на своїй сторінці в мережі «Інтернет» воїни батальйону: «Ми – ковалі майбутнього в новоствореному батальйоні Сил безпілотних систем «Сварог». Наш вогонь – це джерело сили й інновацій, що рухає нас вперед. Як Фенікс, ми постійно перероджуємось: з цивільного – у воїна, з новачка – у майстра безпілотних систем. У полум'ї викликів ми гартуємось, стаємо сильнішими й готовими захищати наше спільне майбутнє» [5].

Назва 412 Окремого полку безпілотних систем «Nemesis» безпосередньо пов'язана із назвою найрезультативнішого ударного безпілотника підрозділу. Саме завдяки його бойовому потенціалові полку вдалося забезпечити «близько 20% від усіх уражень російських систем протиповітряної оборони на окупованих територіях України», знищити ворожої техніки на 1 млрд доларів [4]. Кембриджський словник фіксує два значення слова «nemesis»: «1. Чийсь заклятий ворог – це людина або річ, яку дуже важко перемогти. 2. (причина) покарання або поразки, яка є заслуженою і якої не можна уник-

нути» [7]. У будь-якому випадку значення відсилає нас до імені Немезиди – богині людської долі та уособлення кари богів у давньогрецькій міфології. Таким чином, руйнуючи наступальні замисли ворога по всій лінії фронту, полк «Nemesis» виконує почесну функцію покарання агресора не лише на чужій, а й на його власній території, оскільки оператор дрона-бомбардувальника з однойменною назвою спроможний керувати ним навіть на відстані 1000 км.

Окремий розвідувально-диверсійний підрозділ Головного управління розвідки Міністерства оборони України «Кракен», сформований на початку повномасштабного вторгнення ветеранами полку «Азов», офіцерами ГУР МОУ, футбольними фанатами та добровольцями у Харкові, своєю назвою зобов’язаний міфічному морському чудовиськові, який топив кораблі на наводив жах на мореплавців [2]. Назву підрозділові дав його командир – офіцер ГУР з позивним «Віто»: Запропонував назвати його «Кракен». Сам я – виходець з морського спецназу, морська тема дуже близька для мене» [2]. Спецпідрозділ, на рахунку якого битва за Харків на початку війни, участь у Харківському контрнаступі, бої за Соледар, Бахмут, Часів Яр, оборона в Запорізькій області, є найефективнішим у структурі ГУР, на думку його очільника Кирила Буданова. Тактика жорстких, безкомпромісних, неочікуваних ударів з метою зірвати стратегічний задум супротивника – це та специфічна особливість «Кракена», що ріднить його з легендарним монстром, який виринав знезапечно та затягував кораблі в морську безодню без найменшої надії на порятунок людей. Елемент раптовості нападу – також спільна риса диверсійного підрозділу та міфічного Кракена, саме тому російські військові переймаються особливими почуттями жаху та ненависті стосовно «кракенівців». Семантику міфоніма в найменуванні спецпідрозділу можна також пояснити, використовуючи такі характеристики, як «згубна сила», «втілення небезпеки», «велич та перемога в кожному бою», «невідомість», «невидимість», «невловимість», «неосязність» [9]. Слід зауважити, що ай-дентика спецпідрозділу послідовно реалізує образ головоногого чудовиська на шевроні, а також і на прапорі, використовуючи для кольорів фону чорний та червоний, що відповідно є символічними кольорами української землі та крові, пролитої в боротьбі за неї. Таким чином, використання міфоніма Кракен українськими вояками має для особливе символічне значення як запорака знищення окупантів, допоки вони не покинуть Україну.

429-й окремий полк безпілотних систем було названо «Ахіллес». Це позивний командира полку Юрія Федоренка, який не лише успішно керує

підрозділом, але й реалізує його ефективну комунікаційну стратегію. Назва полку безпосередньо пов'язана з однойменним персонажем давньогрецької міфології, героєм Троянської війни, якого характеризували невразливість, безстрашність та мистецьке ведення бою. Якщо враховувати те, що полк «Ахіллес» вважається «найрезультативнішим підрозділом аеророзвідки та ударних БпЛА» [1], який демонструє інноваційні підходи до ведення бою та успішне виконання бойових завдань за мінімальних втрат особового складу, то аналогія з непереможним ахейським воїном стає очевидною. Єдиною відмінністю від легендарного образу є відсутність «вразливої п'яти», завдяки проведенню «післяопераційної діяльності з метою виявлення та усунення недоліків» [6], а отже постійному вдосконаленню професійної майстерності в керуванні дронами.

Міфонім у назві 427-го окремого полку безпілотних систем «Рарог» – це ім'я духа вогню давньослов'янської міфології, найбільш популярного в польських і чеських язичницьких віруваннях. Рарог уявлявся соколом, створеним з вогню, та таким, що вивергає полум'я. Окрім цього, він вважався зброєю богів з блискавичною швидкістю, пильністю та мужністю. Не можна уявити собі більш влучного брендонама для підрозділу ударних БпЛА, як ім'я вогняного сокола слов'ян. Слід зауважити, що візуалізація брендонама «Рарог» на нарукавному шевроні полку втілює уявлення про український тризуб як зображення сокола, який пікірує прямовисно вниз в момент атаки.

Отже, можемо зауважити, що процес ребрендингу ЗСУ в умовах повномасштабної російсько-української війни триває в напрямку оптимізації комунікативних стратегій, зокрема стратегії брендування з використанням онімів у назвах підрозділів. Значну частину власних назв у цьому контексті складають міфоніми, використання яких робить бренд емоційним, викликає відомі асоціації з певними якостями, що позитивно впливає як на рекрутингову політику підрозділів, так і на його сприйняття та схвалення в українському суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Битву виграє військо, але війну завжди виграє народ». Командир полку Ахіллес Юрій Федоренко про 20 тис. знищених цілей за три роки. *NV*. 08.04.2025. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/ukrajinski-drone-taktika-ostanni-innovaciji-y-eftektivnist-interv-yu-z-komandirom-ahilles-50503464.html> (дата звернення: 15.04.2025).

2. Руденко Є. «Кракен» атакує. Історія спецпідрозділу ГУР МО, який демонізують росіяни. *Українська правда*. 12.03.2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/03/12/7392249> (дата звернення: 15.04.2025).
3. Кірста О. 15-та бригада артрозвідки «Чорний ліс» представила новий брендинг. *Bazilik*. 28.02.2025. URL: <https://bazilik.media/15-ta-bryhada-artrozvidky-chornyj-lis-predstavyla-novuj-brendynh/> (дата звернення: 15.04.2025).
4. Клішук Л. 412-й полк Nemesis забезпечує близько 20% від усіх уражень російських систем ППО в окупації. Інтерв'ю з командиром. *АрміяInform*. 29.03.2025. URL: <https://armyinform.com.ua/2025/03/29/412-j-polk-nemesis-zabezpechuye-blyzko-20-vid-usih-urazhen-rosijskyh-system-ppo-v-okupacziji/> (дата звернення: 15.04.2025).
5. 424 окремих батальйон безпілотних систем «Svarog». URL: <https://424bat.army.uk/> (дата звернення: 15.04.2025).
6. 429 окремих полк безпілотних систем «Ахіллес». URL: <https://achilles.army/> (дата звернення: 15.04.2025).
7. Nemesis. URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/nemesis> (accessed date: 15.04.2025).
8. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. Словник української ономастичної термінології. Харків : Ранок-НТ, 2012. 256 с.
9. Емблема Кракен: символіка та її інтерпретація. *POSIFLEX.COM.UA*. 06.10.2024. URL: <https://posiflex.com.ua/emblema-kraken-simvolika-i-ee-interpretacia> (дата звернення: 15.04.2025).
10. Подільська С. Ребрендинг Українського війська: нове обличчя ЗСУ. *АрміяInform*. 30.06.2020. URL: <https://armyinform.com.ua/2020/06/30/rebrendyng-ukrayinskogo-vijska-nove-oblychcha-zsu> (дата звернення: 15.04.2025).
11. Снитко О. С. Стратегічні наративи у системі механізмів протидії інформаційним впливам. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2020. № 40. С. 99–118.

Кандиба Є. С.,
аспірант кафедри адміністративного,
господарського права
та фінансово-економічної безпеки,
Сумський державний університет

ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ МЕДІАЦІЇ В ПРАВОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розвиток альтернативних способів вирішення спорів становить важливий елемент модернізації правової системи України. Прийняття у 2021 році спеціалізованого законодавства у сфері медіації створило фундамент для формування цього інституту, однак подальша його інституціоналізація потребує системного вдосконалення нормативно-правової бази з урахуванням міжнародних стандартів та передових практик.

Фундаментальним нормативним актом у сфері медіації в Україні став Закон «Про медіацію», який встановив правові засади проведення медіаційних процедур, регламентував правовий статус медіатора та окреслив механізми імплементації медіаційних угод [1]. Однак, як зазначають дослідники, для ефективного функціонування інституту медіації необхідне подальше вдосконалення законодавства з урахуванням міжнародних стандартів та практичного досвіду застосування медіаційних процедур.

Пріоритетним напрямом гармонізації українського законодавства у сфері медіації з міжнародними стандартами є адаптація положень Директиви Європейського Парламенту та Ради 2008/52/ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах». Як зазначає Ю. Притика, імплементація положень Директиви сприятиме підвищенню ефективності медіаційних процедур та зміцненню довіри до цього інституту [2, с. 126].

Особливої уваги потребують положення Директиви щодо забезпечення якості медіаційних процедур. Це передбачає розробку та впровадження професійних стандартів діяльності медіаторів, формування системи їх підготовки та безперервного професійного розвитку. О. Белінська та В. Кімак наголошують на необхідності створення єдиної системи акредитації медіаторів та медіаційних організацій, що дозволить забезпечити високий рівень якості послуг та підвищити довіру до цього інституту [3, с. 183].

Іншим важливим аспектом гармонізації є адаптація положень щодо конфіденційності медіаційних процедур. Н. А. Мазаракі підкреслює необхідність встановлення чітких механізмів забезпечення конфіденційності інформації, отриманої під час медіації, та обмеження можливостей її використання в судовому процесі [4, с. 97]. Це сприятиме створенню атмосфери довіри між учасниками медіації та підвищить ефективність цієї процедури.

Важливим джерелом міжнародних стандартів у сфері медіації є також Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру 2018 року, який встановлює базові принципи та механізми медіації у комерційних спорах [5]. Імплементация положень цього документа, як зазначає Т. Кисельова, дозволить створити ефективний механізм вирішення комерційних спорів та сприятиме інтеграції України в глобальну систему альтернативного вирішення спорів [5, с. 44].

Істотним кроком у розвитку інституту медіації може стати приєднання України до Сінгапурської конвенції про медіацію (Конвенція ООН про міжнародні угоди про врегулювання спорів за результатами медіації) 2018 року [6]. Л. Романадзе наголошує, що імплементація положень Конвенції сприятиме створенню ефективного механізму виконання угод за результатами медіації, що підвищить привабливість цієї процедури для суб'єктів господарювання [6, с. 25].

Важливим аспектом удосконалення нормативно-правової бази є також урахування положень Рекомендації Rec (2002)10 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах [7]. І. Г. Ясинівський зазначає, що цей документ містить комплексні рекомендації щодо організації та процедури медіації, які можуть бути використані для вдосконалення національного законодавства [8, с. 54].

Особливої уваги потребує питання забезпечення доступності медіаційних процедур для різних категорій населення. Це передбачає створення механізмів надання правової допомоги при проведенні медіації, а також розробку системи фінансової підтримки для осіб, які не мають достатніх ресурсів для оплати послуг медіатора.

Актуальним напрямом розвитку інституту медіації в Україні є також удосконалення механізмів взаємодії медіаційних процедур із судовим процесом. Це передбачає розробку чітких правил щодо зупинення судового провадження на час проведення медіації, а також механізмів затвердження судом угод за результатами медіації. Такий підхід, на думку дослідників, дозволить забезпечити ефективну інтеграцію медіації в систему вирішення спорів та сприятиме розвантаженню судової системи.

Таким чином, подальший розвиток інституту медіації в Україні потребує системного вдосконалення нормативно-правової бази з урахуванням міжнародних стандартів. Це дозволить створити ефективний механізм альтернативного вирішення спорів, який відповідатиме сучасним вимогам та сприятиме підвищенню рівня правової культури суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 7. Ст. 51.
2. Притика Ю. Д. Медіація як альтернативний спосіб вирішення цивільно-правових спорів. *Юридична наука*. 2021. № 3. С. 125–131.
3. Белінська О. В., Кімак В. С. Проблеми та перспективи розвитку інституту медіації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 180–184.
4. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2022. 276 с.
5. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру 2018 року. URL: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/modellaw/commercial_conciliation (дата звернення: 01.04.2025).
6. United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (New York, 2018) (the «Singapore Convention on Mediation»). URL: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements (accessed date: 01.04.2025).
7. Рекомендація Рес (2002)10 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf (дата звернення: 01.04.2025).
8. Ясиновський І. Г. Проблеми імплементації медіації в українське законодавство. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2021. Вип. 148. С. 51–59.

Устінюв Д. М.,

аспірант кафедри державно-правових
дисциплін,

Міжнародний гуманітарний університет
(м. Одеса)

ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ МОДЕЛЕЙ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Безповоротна цифровізація всіх рівнів суспільних відносин стимулює появу нових об'єктів правового регулювання, зокрема в економічній сфері.

Сьогодні віртуальні активи, до яких входять криптовалюти, токени, NFT та інші цифрові цінності, стали предметом не тільки широкого обговорення, а й реальних інвестицій, що вимірюються мільйонами доларів.

З цього приводу Д. Олійник слушно зазначає, що «...використання віртуальних активів як зручного платіжного засобу є потенційно привабливим інвестиційним інструментом фінансової екосистеми для організації торгівлі, обміну та зберігання віртуальних активів, призначених для інвестування» [2].

Висока популярність досліджуваних активів породжує питання не тільки про їх правову природу, але й про механізми регулювання їх обігу. У відповідь на зростаючу популярність віртуальних активів кожна держава виробляє власні підходи до їх легалізації (зауважимо, що в цьому дослідженні «легалізація» розглядається як позитивна та правовідповідна процедура визнання певних об'єктів і гармонізація їх з чинним законодавством. Відмивання коштів і використання для таких цілей віртуальних активів не розглядається). Враховуючи зазначене, метою цієї публікації є класифікація основних моделей легалізації віртуальних активів у сучасному світі.

Достатньо ґрунтовно природу віртуальних активів дослідив А. А. Кудь, який слушно пропонує класифікувати їх за двома рівнями: «1) ґрунтується на розгляді технологічної природи віртуальних активів і дозволяє виокремити: віртуальний актив розподіленого та нерозподіленого реєстру; перший вид є видом віртуального активу, поданого в системі обліку токенів розподіленого реєстру у вигляді певної кількості одиниць, які в таких системах обліку подані у вигляді унікальних ідентифікаторів; другий вид віртуального активу створюється на базі іншої технології, відмінної від технології розподіленого реєстру; 2) за економіко-правовою сутністю існують такі види віртуальних активів розподіленого реєстру: токенизований актив та крипто-актив (від англ. *crypto* – криптографічний), що становить вид віртуального активу, який існує в системі обліку токенів розподіленого реєстру у вигляді запису з ідентифікатором інформації, непохідної від первинного активу [1, с. 20, 21].

Своєю чергою, у 2022 році був ухвалений, але досі (квітень 2025 року) не набрав чинності Закон України «Про віртуальні активи», у якому визначено: «...віртуальний актив – нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може по-

свідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав» [3].

Наведений закон є певним кроком на шляху до офіційного визнання окремих цінностей цифрового середовища, але деякі його аспекти містять певні суперечності та колізійні положення, що зумовлює необхідність проведення додаткових досліджень сутності, ролі, призначення, механізмів узаконення, використання та залучення трендового нині інструменту інвестування.

Моделі легалізації віртуальних активів формуються на перетині державної ідеології, права, фінансового регулювання та цифрових технологій. Кожна держава застосовує власні підходи до правового визнання, контролю, оподаткування та інтеграції віртуальних активів у фінансово-економічну систему.

Критерієм класифікації моделей легалізації віртуальних активів виступають особливості правової регламентації їх обігу в конкретній державі (групі держав), а також офіційна позиція державної влади стосовно можливостей узаконення віртуальних активів. На підставі зазначеного критерію можна виокремити два типи правових режимів, у рамках яких формуються чотири базові моделі організації обігу віртуальних активів в сучасних державах (термін «сучасні держави» використовується в темпоральному значенні – буквально всі держави, що існують у теперішній період часу).

За типами слід розрізняти жорсткий і гнучкий правові режими легалізації віртуальних активів.

Жорсткий правовий режим – максимально деталізована імперативна нормативно-правова регламентація процедур узаконення й обігу віртуальних активів, яка передбачає характерну державну монополію і регуляторний вплив, бюрократичність, складність входу на національний ринок та високі вимоги до учасників обігу, навіть тотальну заборону обігу віртуальних активів.

У рамках жорсткого правового режиму доцільно виокремлювати дві основні моделі: зобов'язуюча та заборони.

Зобов'язуюча модель (*виконуй у точності*) – засновується на визнанні віртуальних активів як специфічного об'єкта правового регулювання, ухваленні відповідного законодавства, в якому мають бути детально прописані всі дозволені процедури та операції. Вона передбачає: встановлення суворих вимог до бірж, провайдерів, електронних гаманців і майнерів; запровадження ліцензування основним учасникам; чітке виконання процедур KYC/AML

(знай свого клієнта / протидія відмиванню коштів); підпорядкування особливим фінансовим регуляторам (наприклад, SEC у США, FSA в Японії). Приклади застосування цієї моделі можна виявити у США, Японії, Південній Кореї.

Модель заборони (*держава вирішує все*) – засновується на тотальному контролі держави за грошовими потоками та на захисті національної валюти, передбачає повну або часткову заборону обігу віртуальних активів (дозвіл виключно в інтересах держави), блокування доступу до криптобірж і платформ, криміналізацію майнінгу та операцій з криптовалютами. Приклади застосування цієї моделі можна виявити в Іраку, Алжирі, Марокко, Афганістані, Китаї (хоча в КНР уже спостерігаються певні тенденції до зобов'язуючої моделі).

Гнучкий правовий режим – поєднання імперативних і диспозитивних алгоритмів правової регламентації та організації обігу віртуальних активів, урахування інтересів учасників обігу (перш за все інвесторів), відсутність «абсолютної уніфікації», створення «інноваційних пісочниць», підтримання порівняної саморегуляції.

У рамках гнучкого правового режиму доцільно визначати дві основні моделі: дозвільну та інтегративну.

Дозвільна модель (*адаптація правомірної інновації*) – засновується на забезпеченні швидкого розвитку бізнесу та створенні сприятливих умов для залучення капіталу. Вона передбачає: впровадження гнучких правових режимів для інновацій у криптоекономіці; створення інноваційних хабів для тестування нових моделей без повноцінного ліцензування; надання податкових пільг і застосування процедур спрощеного оподаткування для криптостартапів. Приклади застосування цієї моделі можна виявити у Швейцарії, Сінгапурі, ОАЕ, Естонії.

Інтегративна модель (*компроміс – запорука розвитку*) – засновується на інноваційно-орієнтованому комплексному підході, який поєднує елементи різних моделей регулювання (дозвільної, зобов'язуючої, заборонної тощо), передбачає узгодження національного законодавства з рекомендаціями інших держав і міжнародних організацій, прагне до збалансованості між безпекою, інноваціями та правовою визначеністю. Прикладом країни де відбувається застосування такої моделі можна розглядати Велику Британію.

Моделі легалізації віртуальних активів у світі різняться за ступенем суворості, цільовим орієнтуванням і масштабом інтеграції. Загальні тенден-

ції вказують на формування гармонізованих міжнародних стандартів, але з урахуванням національних особливостей.

Зрозуміло, що наведений вище перелік моделей легалізації не є вичерпним і певною мірою відображає крайні варіанти регулювання цифрового середовища та його окремих цінностей. Більш того, окремо можна визначити перехідні моделі, які перебувають у процесі становлення (приміром, в Україні); залежно від політичного курсу, конкретна держава може обрати один із двох типів правових режимів легалізації віртуальних активів.

Запропонована класифікація ґрунтується лише на загальних закономірностях формування підходів до узаконення, але існує ще багато питань у цій сфері, котрі потребують подальших ґрунтовних наукових розробок у площині механізмів легалізації не тільки віртуальних активів, а й інших цінностей цифрового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кудь А. А. Комплексна класифікація віртуальних активів. Харків : ХО-ГОКЗ, 2021. 34 с.
2. Олійник Д. Обіг віртуальних активів в Україні. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-07/oliinik.pdf> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. №2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 10.04.2025).

Секція: Педагогічні науки

Тушинська О. О.,
асистентка кафедри теорії та методик
дошкільної й інклюзивної освіти,
Житомирський державний
університет імені Івана Франка

РОЛЬ КАЗКИ В МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Казка відіграє надважливу роль у становленні особистості. У житті дитини вона посідає головне місце, тому дошкільний вік можна назвати «віком казок». Казка – це жанр усної народної творчості, що передається з покоління в покоління у формі розповіді.

Питання, що стосуються змісту роботи, завдань, форм, методів і прийомів ознайомлення дошкільників із казкою, досліджувалися в працях А. Богущ, Н. Гавриш, Н. Карпинської та інших. Проаналізувавши праці вчених, можна зазначити ключові напрямки роботи з казкою дітей дошкільного віку:

- розвиток художньо-емоційного сприймання;
- формування культури мовлення;
- збагачення емоційно-чуттєвого та когнітивного досвіду [1, с.112].

Дитині дошкільного віку легше пізнавати навколишній світ через казку, оскільки її мова зрозуміла й доступна, а сюжет одночасно прозорий і загадковий. Казкові персонажі близькі дітям за своїм характером і відповідають їхньому світосприйняттю.

Казка допомагає тонко натякнути, як діяти в тій чи іншій ситуації без настанов і безпосередніх повчань. Через її різноманітність та напруженість дій у дітей постійно виникає інтерес до такої форми розповіді. Казка формує в дошкільників моральні поняття. Дитина ідентифікує себе з позитивним героєм, бо розуміє, що краще прагнути робити добро людям, ніж завдавати шкоди.

Постає проблема формування мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку за допомогою казки. Подеколи педагоги забувають про те, що казка може стати основним засобом формування мовленнєвої діяльності дітей.

Але творчі вихователі, які розширюють форми, методи та прийоми роботи з казками, допомагають колегам збагачувати свої знання та впроваджувати у практику відповідні методики [2, с. 24].

Зацікавлення викликає методика виховання казкою Л. Б. Фесюкової, яка відкриває дітям новий погляд на казковий світ і стимулює розвиток ключових елементів культури мовлення [3, с. 29]. Лариса Фесюкова виокремлює такі підходи до роботи з казкою: створення історій на основі точок; складання колажів із казкових сюжетів; моделювання рятувальних ситуацій у казковому контексті; введення знайомих персонажів у нові обставини; побудова казки, що починається з лічилки; вигадкування казок про фантастичні країни [3, с. 32].

У казці в будь-якому віці можна знайти відповідь на запитання, поглянути на неї з іншої сторони, під іншим кутом. Наприклад, у роботі з казкою «Колобок» можна не лише розігравати сюжет із предметами-замінниками, але й ознайомити дітей дошкільного віку з казкою Олени Пчілки «Коржик». Для дитини буде несподіваним той факт, що лисиця не з'їла коржика.

У середній групі під час гри-драматизації Колобка можна замінити на капустину та разом вигадати пісню. Варто поставити дітям проблемні запитання: Чи смакуватиме капуста Лисичці? Хто із тварин найнебезпечніший для капусти? Вихователь пропонує дітям Лисичку та Зайчика поміняти місцями або ввести нового персонажа.

У старшому дошкільному віці педагог спонукає дітей до творчого пошуку: пропонує замінити кінцівку казки, ставить проблемне питання: Як би котився Колобок, якби йшов дощ? Але перед такими завданнями слід пограти в розвиваючі ігри: «Казковий зоопарк» (створення фантастичних образів), «Фантазери» (вигадкування казки про персонажів казок). Можна використовувати методи складання казок за схемами, запис дітьми казок, написання листа своєму улюбленому героєві за допомогою піктограм, де можуть висловити свої почуття.

Для формування загальної культури спілкування дітей дошкільного віку, а саме розвитку моральних якостей, доцільно буде використати методи:

- погляд у минуле чи майбутнє персонажів (уявити, що було раніше або що з героями могло статися далі);
- аналіз на основі знайомих казок та розв'язання проблемних ситуацій у нових;
- уявити себе героєм казки та розповісти, що відчув або як сприйняв ту чи іншу подію.

Коли позитивний герой за зовнішнім виглядом непривабливий, має певні фізичні вади (наприклад, Кривенька качечка), а негативний має гарний, ошатний вигляд, то педагог проводить ігри за змістом казок, із залученням казкових персонажів, щоб змінити погляд дитини. Наприклад: «Коли б я міг», «Хто у світі найдобріший?», «Чарівні слова» та інші.

Отже, за допомогою методів роботи з казкою педагог підводить дітей до висновків: чому гарні вчинки дають справжню вітиху, чому слід поводитись добре. Також доцільно використовувати такі прийоми, як інсценізація казок за допомогою ляльок, аналіз і складання власних казок, їх розповідання, обговорення поведінки та мотивів героїв, переписування сюжетів, програвання окремих епізодів та залучення дітей до малювання за мотивами казкових історій. З метою розвитку мовленнєвої діяльності дошкільників доцільно використовувати коректурні таблиці, розроблені Н. Гавриш. Вони дають змогу вихователю організовувати цілеспрямовану роботу, спираючись на інтереси дітей та їхні пізнавальні мотиви.

Важливою умовою повноцінного мовленнєвого розвитку дошкільників є співпраця з батьками, яких варто залучати до роботи з казкою. Вони можуть знайомити дітей із казками, рекомендованими вихователем, а також допомагати у підготовці матеріалів для спільних проєктів. Доцільно проводити батьківські збори на теми: «Виховний і розвивальний потенціал казки», «Формування мовлення через казку», «Як заохочувати дітей до правильного та виразного мовлення».

Отже, з казок діти пізнають влучність і виразність мовлення, дізнаються багато нових слів, образних виразів, мова малят збагачується емоційною лексикою. Казка допомагає формувати чисте та правильне мовлення, вживати формули мовленнєвого етикету, навчає мовної та немовної виразності мовлення, виховує якості мовленнєвої культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гавриш Н. В. Про критерії оцінки рівня мовленнєво творчої діяльності старших дошкільників. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. праць / за заг. ред. В. І. Сипченка. Слов'янськ, 2001. С. 112–119.
2. Крутії К. Л. Формування граматично правильного мовлення в дітей дошкільного віку : монографія. Запоріжжя : ЛПІС, 2004. 390 с.
3. Фесюкова Л. Б. Виховання казкою. Харків, 2000. 122 с.

Секція: Мистецтвознавство

Миленький В. М.,

доктор економічних наук;

Мисак С. В.,

аспірант,

Київський національний університет

театру, кіно та телебачення

імені І. К. Карпенка-Карого

ВІД СПОЖИВАЧА ДО СПІВТВОРЦЯ: ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ГЛЯДАЧА У ВЗАЄМИНАХ «ПЛАТФОРМА – ВИРОБНИК – АУДИТОРІЯ»

Цифровізація комунікацій змінила не лише форму контенту, але й саму природу взаємодії в медіаєкосистемі. Глядач перестав бути лише споживачем – сьогодні він одночасно дані, редактор, критик і навіть співавтор. В Україні цю зміну добре видно на прикладі стрімінгових платформ: Megogo, SWEET.TV, Київстар ТБ, Omega TV. Їхні моделі роботи поступово наближаються до світових практик Netflix, Amazon Prime, BBC iPlayer, де користувач не просто обирає, що дивитися – він формує саму архітектуру рекомендацій.

1. Глядач як алгоритмічна одиниця. Алгоритми платформ вивчають поведінку глядача: що він дивиться, як реагує, що пропускає, що додає в обране. На підставі цього контент не просто рекомендується – він створюється, тестується, видозмінюється. Фактично, глядач стає частиною редакційної політики, навіть якщо він цього не усвідомлює [1, с. 103].

В українському випадку, наприклад, Megogo впроваджує алгоритми персоналізованих рекомендацій, а також розробляє окремі продакшн-напрямки на основі даних про перегляд [2, с. 145]. Глядацька поведінка стає центром розрахунку успішності, а не лише рейтинги чи касові збори.

2. TikTok-логіка: співавторство через ремікс. TikTok задає нову модель взаємодії – participatory culture у чистому вигляді. Тут глядач не просто дивиться відео – він знімає реакції, пародії, ремікси, дуети, створюючи ланцюги взаємодії, де авторський початок розчиняється у багатоголоссі [3, р. 22]. Саме так працює механіка трендів: те, що підхоплено масово, автоматично стає «твором колективного авторства». Це впливає і на більші платформи.

Відомі випадки, коли вірусні TikTok-відео спричиняли запуск повнометражних проєктів або ставали частиною офіційних рекламних кампаній [4, р. 91].

3. Глядач як критик: авторитет децентралізовано. YouTube, Telegram, Twitter (X) та інші соціальні простори надали глядачеві інструменти миттєвої реакції. Сьогодні негативний відгук у коментарях, реакційне відео або мем можуть вплинути на сприйняття контенту більше, ніж професійна критика. Український глядач – особливо в медіасередовищі після 2022 року – більш вимогливий, етично вмотивований, чутливий до теми автентичності [2, с. 146].

4. Гібридність ролей: коли платформа – теж автор. Платформа сьогодні – це не просто дистриб'ютор. Вона виконує роль редактора, аналітика, продюсера. Netflix запускає контент, виходячи з big data; BBC iPlayer створює експериментальні формати з урахуванням фокус-груп; Amazon використовує попередні перегляди як частину pre-production. Так платформи фактично стають четвертим гравцем у зв'язці «глядач – автор – продюсер – платформа» [5, р. 57].

Висновки. Ми живемо в епосі, коли глядач не просто обирає, а впливає на саме існування контенту. Його реакції, дії, патерни споживання – це нова мова взаємодії у медіасистемі. Особливо помітно це в Україні, де локальні гравці швидко адаптуються до глобальних викликів, а глядач дедалі частіше виступає ініціатором медійних процесів. Трансформація ролі – не випадкова, а системна, і в ній зароджується нова естетика: естетика участі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Красноступ Г. М. Законодавчі аспекти підтримки національного аудіовізуального продукту. *Науковий вісник ХДУ. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 4(2). С. 103–107.
2. Ярмолук О. Я. Соціальне управління взаємовідносинами з клієнтами. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2014. № 50. С. 143–147.
3. Cunningham S., Craig D. Social Media Entertainment: The New Intersection of Hollywood and Silicon Valley. New York: New York University Press, 2019. x, 353 p.
4. Abidin C. TikTok and the «Platformization» of Culture. *Internet Policy Review*. 2020. Vol. 9, Issue 4. P. 90–95.
5. Lobato R. Netflix Nations: The Geography of Digital Distribution. New York: New York University Press, 2019. xii, 235 p.

Секція: Соціологічні науки

Волянська О. В.,

кандидатка соціологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри прикладної соціології
та соціальних комунікацій,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Повномасштабне російське вторгнення в Україну спричинило безпрецедентну трансформацію соціально-економічного простору, де ринок праці став одним із найчутливіших індикаторів суспільних змін. Соціологічний аналіз цих процесів сьогодні набуває особливої актуальності з кількох причин.

По-перше, відбувається кардинальне переформатування соціальної структури суспільства через масштабну вимушену міграцію, зміну професійних траєкторій мільйонів громадян та руйнування усталених моделей зайнятості. Ці процеси виходять далеко за межі економічних показників, формуючи нові соціальні ідентичності, статуси та ролі.

По-друге, війна прискорила трансформаційні процеси, які в мирних умовах розгорталися б протягом десятиліть. Ми спостерігаємо стрімку дигіталізацію, детериторіалізацію праці та формування нових соціальних інститутів у сфері зайнятості, що потребують комплексного соціологічного осмислення для розуміння їхніх довгострокових наслідків.

По-третє, зміни на ринку праці безпосередньо впливають на соціальну стратифікацію, систему цінностей та світогляд українців. Формується новий суспільний запит на певні професійні та особистісні компетенції, змінюється статусна ієрархія професій, трансформуються критерії соціального успіху та престижу.

Сьогоднішні структурні зміни ринку праці в Україні за даними Державної служби статистики України виглядають наступним чином. Рівень безробіття в Україні зріс з 9,8% на початку 2022 року до приблизно 24–26% у пікові періоди конфлікту, після чого спостерігалася поступова стабілізація

до 18–19% станом на середину 2024 року. Згідно з аналітикою порталу Work.ua, близько 5 мільйонів українців втратили роботу з початку повномасштабного вторгнення, а ще 7 мільйонів змушені були змінити сферу діяльності.

Попит на спеціалістів зростає в трьох галузях: ІТ, медицині та інженерії.

За даними Асоціації IT Ukraine, попит на фахівців у галузі інформаційних технологій зріс на 35% порівняно з довоєнним періодом. Найбільше зростання спостерігається у сферах кібербезпеки (+48%); DevOps інженерії (+42%); розробки програмного забезпечення (+32%). Портали працевлаштування фіксують, що кількість вакансій у сфері ІТ в 2024 році складає близько 27% від загальної кількості пропозицій на ринку праці.

За аналітикою Міністерства охорони здоров'я України, дефіцит медичних працівників становить приблизно 33 000 спеціалістів. Найбільш затребувані: травматологи (запит зріс на 87%); реабілітологи (+75%); психотерапевти (+68%).

Згідно з дослідженням Київської школи економіки, потреба в інженерах відновлювальної інфраструктури зросла втричі порівняно з довоєнним періодом. Торгово-промислова палата України повідомляє про підвищений попит на: інженерів-будівельників (+62%); спеціалістів з відновлюваної енергетики (+47%); фахівців з логістики (+40%).

За даними Центру економічної стратегії, найбільше скорочення зайнятості спостерігається в секторі HoReCa (готелі, ресторани, кафе) – скорочення на 52% у прифронтових регіонах; туристичній галузі (падіння на 68%); роздрібній торгівлі неесенціальними товарами (скорочення на 41%).

Основними тенденціями ринку праці сьогодні є такі.

По-перше, технологічна трансформація. Дослідження PwC демонструє, що близько 76% українських компаній прискорили процеси цифровізації під час війни. Прогнозується, що до кінця 2025 року цей показник сягне 85%. За даними Robota.ua, попит на спеціалістів з діджитал-навичками зростатиме щонайменше на 15–20% щорічно.

По-друге, міграція робочої сили. Згідно з даними Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, внутрішня міграція охопила близько 8 мільйонів українців. Очікується, що в наступному році 20–25% внутрішньо переміщених осіб повернуться до місць постійного проживання; 30–35% закріпляться на нових місцях проживання на постійній основі; продовжиться тенденція до переміщення трудових ресурсів у західні регіони.

По-третє, зростання гнучких форм зайнятості. За даними Ernst & Young, частка віддаленої роботи в українській економіці зростає з 17% у 2021 році до 43% у 2024 році. Прогнозується подальше зростання до 50–55% в наступному році. Фріланс-платформи Freelancehunt та Upwork повідомляють про збільшення кількості українських фрілансерів на 38% порівняно з довоєнним періодом.

По-четверте, актуальними стають професії, пов'язані з відбудовою та розвитком. Згідно з прогнозами USAID «Економічна підтримка України», в наступному році очікується створення близько 120 000 нових робочих місць у галузях: будівництво та відбудова; оборонна промисловість; енергетика, зокрема відновлювана; логістика та транспорт.

Ключові компоненти майбутньої професії: мовна компетентність, адаптивність та стресостійкість. Дослідження Міністерства цифрової трансформації свідчить, що 62% роботодавців вважають цифрові навички обов'язковими для всіх спеціалістів незалежно від галузі. Прогнозується, що до кінця 2025 року цей показник зросте до 80%.

За даними KPMG, знання англійської мови підвищує шанси на працевлаштування на 37% та збільшує рівень заробітної плати в середньому на 23%. Очікується зростання цих показників до 45% та 30% відповідно. Згідно з опитуванням Міжнародної організації праці, 84% українських роботодавців вважають адаптивність та стресостійкість ключовими soft skills в умовах невизначеності. Тренд на ці компетенції зростатиме й надалі, охоплюючи до 90% вакансій у наступному році.

Які соціологічні теорії можуть слугувати алгоритмами для аналізу трансформації ринку праці в Україні. По-перше, *теорія соціального капіталу* (П'єр Бурдьє, Роберт Патнем). У контексті українського ринку праці соціальний капітал набуває особливого значення. За дослідженнями Інституту соціології НАН України, 64% українців знайшли роботу через соціальні зв'язки під час війни. Теорія соціального капіталу дозволяє пояснити:

1. *Формування професійних мереж підтримки:* виникнення спеціалізованих спільнот взаємодопомоги (ІТ-кластери, спільноти медиків, волонтерські мережі), що стають альтернативними механізмами працевлаштування.

2. *Трансформацію соціальних зв'язків:* посилення ролі «слабких зв'язків» (за М. Грановеттером) у пошуку роботи – збільшення значущості дистанційних знайомств та професійних онлайн-спільнот.

3. *Перерозподіл соціального капіталу*: вимушена міграція створює нові соціальні мережі та змінює структуру взаємовідносин на ринку праці, формуючи нові канали мобільності.

По-друге, *теорія людського капіталу* (Гері Беккер, Теодор Шульц). Аналіз даних Держстату України демонструє трансформацію інвестицій у людський капітал: витрати на освіту та перекваліфікацію зросли на 28% серед економічно активного населення. Ця теорія допомагає прогнозувати:

1. *Зміну освітніх стратегій*: перехід від довгострокових освітніх інвестицій до короткострокових програм набуття конкретних навичок (за даними платформи Coursera, кількість українських користувачів зросла на 215%).

2. *Трансформацію структури людського капіталу*: переорієнтація з нематеріальних активів (престиж, стабільність) на практичні навички та адаптивність.

3. *Зростання цінності специфічних компетенцій*: формування нового набору затребуваних умінь, пов'язаних з кризовим менеджментом, відновленням, цифровими технологіями.

По-третє, *теорія сегментованого ринку праці* (Майкл Піоре, Пітер Дерінгер). Соціологічні дослідження Центру Разумкова свідчать про посилення сегментації українського ринку праці: розрив у оплаті праці між первинним і вторинним секторами зріс на 42%. Ця теорія пояснює:

1. *Формування нових сегментів ринку праці*: поділ на «кризостійкі» професії (ІТ, медицина, логістика) та «вразливі» (сфера послуг, туризм, неспеціалізована торгівля).

2. *Зниження мобільності між сегментами*: ускладнення переходу з вторинного ринку праці (тимчасові, низькокваліфіковані роботи) до первинного через збільшення вхідних бар'єрів.

3. *Нову стратифікацію зайнятості*: формування чітких груп «ви-грашних» та «програшних» професій, що призводить до перерозподілу соціальних статусів.

По-четверте, *теорія мережевого суспільства* (Мануель Кастельс). Згідно з даними дослідження Київського міжнародного інституту соціології, під час війни 78% зайнятого населення України стали частиною глобальних інформаційних та трудових мереж. Ця теорія дає змогу прогнозувати:

1. *Детериторіалізацію праці*: послаблення зв'язку між робочим місцем та географічною локацією, що трансформує традиційні уявлення про зайнятість.

2. *Формування «мережевих працівників»*: зростання категорії фахівців, чия цінність визначається здатністю функціонувати в глобальних інформаційних потоках.

3. *Структурні зміни в організації праці*: перехід від ієрархічних до мережових форм організації, де цінуються горизонтальні зв'язки та динамічна взаємодія.

По-п'яте, *теорія структурації* (Ентоні Гідденс). Аналіз внутрішньої міграції в Україні, проведений Інститутом демографії, вказує на дуалістичне взаємовідношення між структурними умовами війни та агентністю працівників. Теорія структурації дозволяє пояснити:

1. *Трансформацію правил і ресурсів*: зміна формальних та неформальних норм працевлаштування, поява нових моделей оцінювання праці.

2. *Рекурсивний характер трудових практик*: як щоденні рішення працівників (віддалена робота, зміна професії) перетворюються на структурні зміни ринку праці.

3. *Формування нових інституційних порядків*: виникнення стабільних соціальних практик, що трансформують традиційні трудові відносини.

Таким чином, ринок праці України демонструє значну гнучкість та адаптивність в умовах війни. Статистичні дані свідчать про структурну трансформацію економіки, перерозподіл трудових ресурсів та зміни в попиті на компетенції. Застосування комплексу соціологічних теорій дозволяє не лише описати поточні зміни, але й прогнозувати довгострокові тенденції, пов'язані з трансформацією соціальних інститутів, стратифікаційних систем та механізмів соціальної мобільності на ринку праці.

Подальший розвиток ситуації залежатиме від тривалості конфлікту та темпів відбудови економіки, проте вже зараз можна спостерігати формування нової моделі ринку праці, орієнтованої на технологічний розвиток, гнучкість та стійкість. Соціологічний аналіз цих процесів має не лише теоретичне, але й практичне значення для розробки ефективних програм зайнятості та соціальної політики в умовах посткризового відновлення.

Секція: Соціальні комунікації

Вернигора Н. М.,

кандидатка наук з соціальних
комунікацій,
доцентка кафедри медіапродюсування
та видавничої справи;

Вернигора С. М.,

кандидатка наук з соціальних
комунікацій,
доцентка кафедри реклами та зв'язків
з громадськістю,
Київський столичний університет імені
Бориса Грінченка

УКРАЇНСЬКІ ЕЛЕКТРОННІ ВИДАННЯ І РЕСУРСИ ДЛЯ ДИТЯЧОГО ДОЗВІЛЛЯ: ТЕМАТИЧНЕ НАПОВНЕННЯ ТА РЕКЛАМА

Електронні видання і ресурси відіграють важливу роль у організації дитячого дозвілля, зважаючи на їх доступність, інформативність і різноманітність, надто в сучасних складних умовах, коли через війну в країні дитина може бути відірвана від рідного дому, звичного оточення, друзів, улюблених книжок та іграшок. У дослідженні зроблено спробу проаналізувати українські електронні видання і ресурси для дитячого дозвілля з позиції їх тематичного і змістового наповнення. Також увагу авторів привертає реклама, яку пропонують дитячій аудиторії, та її зміст.

Типологічне розмаїття сучасних електронних видань для дитячої аудиторії доволі широке. Це – книги, журнали, інтернет-ресурси для навчання, розвитку і відпочинку; охоплено всі вікові категорії дитячої аудиторії, враховано всі інформаційні запити та інтереси дітей. Виникає проблема правильного вибору відповідних видань і ресурсів батьками, щоб, по-перше, задовольнити дитячі потреби, по-друге, зробити дитяче перебування на ресурсі корисним з позиції освіти та всебічного розвитку, по-третє, створити передумови для продуктивного використання дитиною мережевих ресурсів, по-четверте, убезпечити дитину від загроз та навчити грамотно споживати інформацію.

У електронній бібліотеці дитини мають бути різні типи видань і ресурсів, це дасть користувачеві свободу вибору, навчить його працювати з різними ресурсами.

Сучасні дитячі видавництва враховують, як потреби читачів, так і умови суспільної дійсності, тому надають перевагу мультиплатформним та крос-медійним виданням, що дає змогу залучити ширшу аудиторію, довше утримуючи увагу читача. Дитячі електронні книжки можна купувати, що стане передумовою для виховання соціально відповідального споживання мережевої продукції. Багато видавництв та інформаційних ресурсів пропонують безкоштовний доступ до низки видань. Наприклад, «Видавництво Старого Лева» та «Ранок» мають значні безкоштовні електронні бібліотеки дитячих книжок [1] для різних вікових груп. Електронні проєкти «Українська казка» та «Дерево казок» надають безкоштовний доступ до авторських і народних казок. Ресурс «Букнет» – казки і містичні твори (640 книжок) [2]. Електронні бібліотеки «Відкрита книга» – українська і зарубіжна класика, «Чтиво» – збірник оповідань сучасних авторів «Окуляри і кролик-гном» [3].

Дитячі електронні журнали дають змогу дітям навчитися сприймати інформацію про історичну та суспільну дійсність, через гру і казку осмислювати отриману інформацію, шукати відповіді на питання, розвивати критичне мислення. Утім електронна періодика для дітей через низький запит аудиторії на видання та відсутність фінансової підтримки йде з ринку. Наразі на сайті Національної бібліотеки України для дітей представлено тільки чотири українськомовні онлайн журнали для дітей («Колобочок», «Колосок», «Малюк Котя», «Куншт»), два перших мають неактивні акаунти. У першому півріччі 2024 року припинив випуски журнал «Джміль», що один з небагатьох надавав безкоштовний доступ до номерів видання.

Освітні інтернет-ресурси від Української асоціації працівників бібліотек для дітей в цікавій ігровій формі доступно і цікаво доносять інформацію про все, що може зацікавити дитину (природа, етика, хобі та дозволення, обряди та звичаї народів світу, спорт, історія, держава та право, міфологія та релігії світу, мистецтво, основи здоров'я та безпеки, комп'ютери та інтернет, науки, література та фольклор, техніка та винаходи, професії та профорієнтація, мови світу тощо).

Портали «Всеосвіта», «На Урок» пропонують низку інтернет-ресурсів для навчання, розвитку і відпочинку.

Перевага ресурсів, які впроваджують видавничі організації, фахові редакції, бібліотеки та освітні портали полягає в тому, що вони містять об-

межену кількість реклами. Якість реклами на таких ресурсах відповідає необхідним вимогам, враховується вік аудиторії, її інтереси, користь пропонованої продукції. На таких ресурсах часто натрапляємо на соціальну рекламу, що пропагує здоровий спосіб життя, активності, освіти тощо.

Зважаючи на викладені факти, доходимо висновку, що українські електронні ресурси і видання для дозвілля добре представлені на ринку. Вони охоплюють всі дитячі вікові категорії та спрямовані на забезпечення навчання, розвитку та відпочинку дитини. Ресурси, що розроблені й упроваджені фаховими організаціями містять оптимальну кількість реклами, що зорієнтована на освітні та розвивальні потреби дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вздутьська В. Заспокоїти дітей й організувати змістовне дозвілля: десятки безкоштовних дитячих книжок онлайн. *Читомо*. 07.03.2022. URL: <https://chytomo.com/zaspokoity-ditej-j-orhanizuvaty-zmistovne-dozvillia-desiatky-bezkoshtovnykh-dytiachykh-knyzhok-onlajn/> (дата звернення: 08.04.2025).

2. Букнет. URL: <https://booknet.ua/top/dityacha-literatura> (дата звернення: 08.04.2025).

3. Окуляри і кролик-гном. *Чтиво: електронна бібліотека*. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Scherbachenko_Tetiana/Okuliary_i_krolyk-hnom/ (дата звернення: 08.04.2025).

4. Кращі інтернет-ресурси від Української асоціації працівників бібліотек для дітей. *Національна бібліотека України для дітей*. URL: <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=5646> (дата звернення: 08.04.2025).

Секція: Міжнародні відносини

Горбачов А. В.,

кандидат політичних наук, доцент,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

РОЛЬ КИТАЮ У ФОРМУВАННІ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ: НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

У ХХІ столітті світовий порядок переживає докорінну трансформацію. Одним із ключових рушіїв цих змін є Китайська Народна Республіка, яка протягом останніх десятиліть стрімко зміцнює свої позиції на глобальній арені. Економічне зростання, зростаюча військова міць, інвестиційна експансія та ідеологічне протиставлення західним ліберальним моделям дозволяють Китаю впливати на формування нового поліцентричного світу.

У центрі китайської зовнішньої політики стоїть ідея формування «спільноти спільної долі для людства», що передбачає відхід від однополярності, домінованої США, на користь багатопольярної архітектури, де кожна країна має право на власний шлях розвитку. Ініціативи на кшталт «Один пояс – один шлях» демонструють не лише економічні інтереси Пекіна, а й глибшу мету – створення мережі залежностей, які поступово підсилюють роль Китаю як альтернативного центру сили.

Для України, яка сьогодні знаходиться в епіцентрі геополітичної боротьби, важливо чітко усвідомлювати вплив цього нового формату світового порядку. З одного боку, Пекін послідовно дотримується політики невтручання у внутрішні справи інших держав та публічно підтримує територіальну цілісність країн, зокрема України. З іншого боку, стратегічне партнерство КНР із Росією, особливо в контексті повномасштабної війни, викликає занепокоєння у Києві та його західних партнерів.

Українська дипломатія опинилася перед складним завданням: як зберігати діалог з Китаєм, не втрачаючи при цьому підтримки з боку ключових демократичних союзників. Важливо не допустити ізоляції на китайському напрямку, адже Пекін може відігравати важливу роль у післявоєнному вре-

гулюванні, міжнародній реконструкції України та відновленні торгівельних зв'язків.

Крім того, економічний чинник є одним із ключових у стратегії взаємодії. Китай залишається важливим торговельним партнером України, зокрема в аграрному секторі, високих технологіях і металургії. Враховуючи напруженість у міжнародній логістиці, актуальним є розвиток альтернативних транспортних коридорів, де Україна могла б відігравати посередницьку роль у сполученні Європи з Азією.

Для української дипломатії це означає необхідність не лише гнучкого реагування на глобальні зміни, а й формування довгострокової та концептуальної стратегії співпраці з Китаєм. Йдеться не про підлаштування під будь-який із центрів сили, а про активне просування власних інтересів, виходячи з національної безпеки, економічного розвитку та міжнародного престижу.

Формування нового світового порядку за активної участі Китаю – це не просто виклик для міжнародної стабільності, а фундаментальний процес, який змінює правила глобальної взаємодії. Для України цей процес є надзвичайно значущим, адже від стратегічного бачення української дипломатії залежатиме здатність адаптуватися до нових умов, зберігаючи власні національні інтереси.

Постійне посилення КНР як економічного, політичного та ідеологічного центру вимагає від України активної, а не реактивної зовнішньої політики. Необхідно сформулювати чітке бачення місця України у світовій системі, де Китай виступає одним із головних гравців. Водночас слід уникати бінарного підходу – «Захід або Китай», обираючи замість цього багатовекторну політику, що дозволяє ефективно маневрувати в складних умовах багатопольярного світу. Для цього потрібно:

- активізувати аналітичну роботу щодо довгострокових трендів розвитку КНР та її зовнішньої політики;
- розбудовувати інституційні основи співпраці з китайськими партнерами – як державними, так і приватними;
- інвестувати в підготовку фахівців із китайських студій, здатних вести ефективний міжкультурний і дипломатичний діалог;
- розвивати публічну дипломатію, спрямовану на формування позитивного іміджу України в Азії;
- зміцнювати присутність у міжнародних організаціях, де Китай має вплив, з метою просування українських інтересів на глобальному рівні.

Україна повинна навчитися бути проактивною, а не лише реактивною у відносинах із глобальними центрами сили. Довгострокове стратегічне бачення взаємодії з Китаєм дозволить Україні не лише зберегти свою суб'єктність у міжнародній політиці, а й активно впливати на формування глобального порядку, в якому враховуватимуться інтереси і голос нашої держави.

Панфілов О. Ю.,
доктор філософських наук, професор,
Аналітичний центр сучасної
гуманітаристики

ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ГЕОПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ

Зіштовхнувшись із періодом геополітичної невизначеності та дистанціювання деяких ключових партнерів від європейських проблем, Франція має намір продовжувати говорити «сильним голосом» на міжнародній арені. Як зазначалося в [1], Франція прагне зміцнити свою лідерську роль у Європі, конкуруючи з Німеччиною та прагнучи впливати на країни Центральної та Східної Європи.

Політичне керівництво Франції реалізує комплексну стратегію, спрямовану на підвищення статусу країни як видатного світового лідера шляхом посилення впливу на кліматичну дипломатію, технологічні інновації та геополітичне посередництво. В основі стратегії Французької республіки лежить тверда відданість європейській єдності та лідерству. У відповідь на геополітичні виклики у світі, такі як конфлікт в Україні та загострення економічної конкуренції з Китаєм та США, Франція виступає за розширення економічної та оборонної автономії в рамках Європейського Союзу. Прагнення Президента Франції Е. Макрона до глибшої інтеграції охоплює ініціативи щодо створення Європейського фонду суверенітету, призначеного для зміцнення стратегічних галузей, а також співробітництво, яке підтримується в рамках постійної структурованої співпраці (PESCO) [2].

В геополітичному аспекті Париж сьогодні стикається з трьома серйозними викликами. По-перше, як поєднати пріоритети Франції й одночасно відповідати інтересам інших європейських держав. По-друге, із загостренням

політичної боротьби у Франції: опозиційні партії та суперники від ультра-правих до крайніх лівих різко критикують прагнення Президента Франції Е. Макрона стати лідером об'єднаної Європи. По-третє, зростаюча рішучість Французької Республіки відбувається на тлі турбулентності в політиці США, яка уповільнює військову допомогу Україні, і загострює відчуття терміновості щодо питань європейської безпеки. По-четверте, якщо Париж сповнений рішучості відстоювати свою лідерську роль, то як він має допомагати Україні [3]?

Французька підтримка України, спочатку обмежена, з часом набула суттєво значення для посилення геополітичного лідерства Франції. Якщо раніше Франція виступала за архітектуру європейської безпеки, яка охоплює Росію, то сьогодні існує чітке розуміння, що таку систему європейської безпеки слід будувати без, якщо не проти Росії.

Після початкових коливань через занепокоєння щодо ескалації конфлікту Париж значно збільшив свою військову (від передових артилерійських систем до матеріально-технічної підтримки та інтенсивної підготовки особового складу), дипломатичну та гуманітарну підтримку (станом на 1 вересня 2024 року понад 434 мільйони євро було виділено на гуманітарну допомогу, яка допомагає покращити доступ до медичної допомоги, гарантувати продовольчу безпеку, захистити основні права та підтримати життєво важливі сектори, такі як водопостачання, гігієна, освіта та охорона здоров'я) [4].

Ключовим елементом французької військової підтримки стали самохідні гаубиці CAESAR, відправлені в Україну навесні 2022 року. Завдяки своїй точності та дальності гаубиці CAESAR відіграли значну роль у контрнаступальних операціях України. Крім того, Франція надала системи проти-повітряної оборони, посиливши захист України від авіаційних нальотів та атак безпілотників. Додаткова підтримка включала легкі броньовані розвідувальні машини AMX-10RC, бронетранспортери та, зрештою, винищувачі Міраж. До кінця 2024 року загальна вартість поставленої військової техніки перевищила 5 млрд євро [5].

Французька підтримка не обмежувалася лише поставками обладнання. Програми навчання українських солдатів стали ключовим стрижнем допомоги. У 2023 році Франція створила центри підготовки фахівців, переважно в регіоні Гранд Ест на сході країни.

Крім того, нещодавня обіцянка президента Е. Макрона надати 2 мільярди євро додаткової військової допомоги Україні означає значну ескалацію участі Франції в конфлікті. Незважаючи на те, що це рішення представлено

як непохитна підтримка Києва, на думку дослідників, така мотивація обумовлена не лише простими гуманітарними міркуваннями. Зокрема деякі політичні аналітики вважають такий крок стратегічним розрахунком, спрямованим на задоволення геополітичних амбіцій Франції [6].

На перший погляд, виділення 2 мільярдів євро є суттєвим поштовхом для військових зусиль України у потенційному забезпеченні зброєю та наданні матеріально-технічної підтримки. Пакет допомоги включатиме артилерію, системи протиповітряної оборони та боеприпаси для задоволення найнагальніших потреб України. Цей рівень фінансових зобов'язань позиціонує Францію як провідного учасника міжнародної коаліції, що підтримує Україну, зміцнюючи її глобальний імідж захисника демократії від російської агресії.

Слід зазначити, що історичні зв'язки Франції з Росією в поєднанні з її економічними інтересами у збереженні певного рівня взаємодії часто приводили до обережного підходу до конфлікту порівняно з деякими з її союзників по НАТО. Отже, суттєве збільшення допомоги Україні свідчить про зміну геополітичної стратегії Франції, потенційно зумовлену кількома факторами.

По-перше, триваючий успіх українського опору, здається, змінив розрахунок ризику та винагороди для Франції. Вирішальна перемога України, якій сприятиме потужна підтримка Заходу, може суттєво вплинути на геополітичний ландшафт, потенційно послабивши вплив Росії та створивши можливості для Франції відновити свою роль як головного гравця в європейській безпеці. Обіцяні 2 мільярди євро можна інтерпретувати як стратегічну інвестицію в цей бажаний результат.

По-друге, свою роль можуть зіграти внутрішньополітичні міркування. Президент Франції зіткнувся зі складним політичним кліматом та зростанням громадського невдоволення щодо погіршення рівня життя та занепокоєння щодо ширших наслідків війни. Яскрава демонстрація підтримки України, особливо такої, що розглядається як життєво важлива для європейської безпеки, потенційно може підвищити його імідж, відвернути увагу від внутрішніх проблем та посилити його політичний та міжнародний авторитет.

По-третє, надання різноманітної допомоги можна розглядати як стратегічний хід проти Німеччини. Незважаючи на те, що Німеччина також робить значний внесок в оборону України, конкуренція за вплив в ЄС і НАТО є відчутною. Подальшу підтримку України можна розглядати як спробу зберегти або посилити лідерські позиції Франції в питаннях безпеки в Європі. Це осо-

бливо актуально з огляду на триваючі дебати навколо європейської оборонної співпраці та майбутнього архітектури безпеки ЄС.

Як зазначив Е. Макрон у своєму зверненні до нації «Російська загроза виходить за межі України і стосується кожної країни Європи». ... «Наше ядерне стримування захищає нас. ... З 1964 року воно відіграє значну роль у збереженні миру та безпеки в Європі. Однак у відповідь на історичний заклик, озвучений майбутнім канцлером Німеччини, я вирішив почати стратегічну дискусію щодо використання нашого стримування для захисту наших союзників на європейському континенті» [7].

По-четверте, міцність Франції залежить від стабільності порядку в Європі. Франція була одним із головних бенефіціарів створення міжнародного порядку після Другої світової війни, приєднавшись до обраної групи націй, яким було доручено формувати та очолити нові глобальні інституції. З точки зору Франції трансформація міжнародного порядку розглядається як негативний процес, оскільки він, ймовірно, призведе до появи двох основних негативних тенденцій: повернення логіки блоків між великими державами та посилення жорстокої конкуренції в сферах, які мають відношення до інтересів Франції. Політичні лідери Франції дуже обережно дивляться на поточні зміни в глобальному ландшафті. Їхня пильність свідчить про ширше уявлення про стабільність і передбачуваність світового порядку, що розвивається. Саме тому підтримка України у збройному протистоянні з Росією розглядається Францією як важливий крок щодо припинення війни, встановлення стабільності у Європі і як наслідок відстоювання та просування власних економічних, політичних та військових інтересів в європейському геополітичному просторі.

По-п'яте, привілейоване становище Франції у Африці та Середземноморському регіоні залишилося в минулому, ці регіони більше не є сферою впливу Франції. Спроба посилити французький вплив шляхом європеїзації, залучення європейських партнерів, явно провалилася після виходу країни з Малі. Франція стала лише одним із багатьох стратегічних гравців у Середземноморському регіоні. Відносини з Алжиром і Марокко залишаються напруженими. У Лівані, який колись мав тісні зв'язки з Францією, Париж тепер має невеликий політичний вплив.

За таких умов з точки зору сили та політики Brexit, як і зникнення американської переваги в Європі, у політичного керівництва Франції знов виникає можливість зробити країну провідною силою у Східній Європі. Брак всеосяжної стратегії, яка могла б слугувати керівництвом для геополітичних

дій посилює актуальність підтримки України з метою зміцнення довіри до лідерства Франції з боку центральних та особливо східних європейських країн, які були глибоко шоковані агресією Росії в їхніх географічних координатах.

Таким чином, підтримка Францією України відображає широкий спектр її геополітики: від міжнародної солідарності та забезпечення безпеки в Європі до стратегічного лідерства та забезпечення внутрішньої стабільності. Франція надає гуманітарну, фінансову та військову підтримку Україні, сприяє її відбудові, підтримує перспективу членства України в ЄС та вступ України до НАТО. Ця позиція різко контрастує з позицією Франції не лише до повномасштабного вторгнення Росії в Україну, але й одразу після нападу. Однак, такі зміни додатково свідчать про різкий зсув у геополітичних прагненнях Франції, використати ситуацію війни в Україні на власну користь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Панфілов О. Ю. Франція в боротьбі за лідерство в Європі: проблеми та виклики. *Український соціум: соціально-гуманітарний аналіз сучасності та прогноз майбутнього: матеріали XXVII Всеукр. наук. -практ конф. (м. Харків, 29 листоп. 2024 р.)* / [редкол.: Герасіна Л. М. (голова), Панфілов О. Ю., Прудников В. А. та ін.]; ГО «Аналіт. центр сучас. гуманітаристики»; Харків. асоц. політологів. Харків : Право, 2024. С. 84–86.

2. Hutagalung S. France At The Forefront: Macron's Bold Vision For Global Leadership – Analysis. *Eurasiareview*. 19 December, 2024. URL: <https://www.eurasiareview.com/19122024-france-at-the-forefront-macrons-bold-vision-for-global-leadership-analysis/>. <https://www.boell.de/en/2021/01/08/europe-power-french-vision-europe-world> (accessed date: 20.04.2025).

3. Giuashvili T. France's Eastern Zeitenwende? *Elcano Royal Institute*. 08 May, 2024. URL: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/frances-eastern-zeitenwende/>. <https://www.gmfus.org/news/france-calling-more-europe-again> (accessed date: 20.04.2025).

4. Three years of war in Ukraine: France's constant and unwavering support. French Embassy in New Delhi. URL: <https://in.ambafrance.org/Three-years-of-war-in-Ukraine-France-s-constant-and-unwavering-support> (accessed date: 20.04.2025).

5. Aleksander O. 3 years of war: how France supports Ukraine. *Defence 24*. 25.02.2025. URL: <https://defence24.com/geopolitics/3-years-of-war-how-france-supports-ukraine> (accessed date: 20.04.2025).

6. Deepshikha S. Macron's €2 Billion Pledge: A Calculated Gamble for France and Ukraine? *The geopolitics*. 2 April, 2025. URL: <https://thegeopolitics.com/macrons-e2-billion-pledge-a-calculated-gamble-for-france-and-ukraine/> (accessed date: 20.04.2025).

7. «Ukraine has a right to peace and security, and it is in our interest». *President Emmanuel Macron addresses the French people from the Élysée Palace*. March 5, 2025. URL: <https://franceintheus.org/spip.php?article11664> (accessed date: 20.04.2025).

Требін М. П.,

доктор філософських наук, професор,
Харківський національний економічний
університет
імені Семена Кузнеця

ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН: В ПОШУКАХ НАЙКРАЩОЇ МОДЕЛІ БЕЗПЕКИ

У лютому 2022 р. була прийнята Індо-Тихоокеанська стратегія США. У Стратегії наголошується, що «Індо-Тихоокеанський регіон є найбільш динамічним регіоном у світі» і що необхідно «міцніше закріплення Сполучених Штатів в Індо-Тихоокеанському регіоні» [1]. І це цілком зрозуміло: 58% молодого населення світу, 60% світового ВВП, 65% світового океану, 67% глобального економічного зростання пов'язано саме з цим регіоном [1]. В Індо-Тихоокеанському регіоні (ІТР) існують п'ять об'єднань безпеки: Розвідувальний альянс «П'ять очей», «Тихоокеанський пакт безпеки» (ANZUS), П'ятистороння оборонна угода (FPDA), Чотиристоронній діалог з питань безпеки (QUAD) та AUKUS.

«П'ять очей» (Five Eyes), повна назва – Five Eyes Intelligence Oversight and Review Council (FIORC) – військово-політичний розвідувальний альянс п'яти англо-саксонських держав (Австралія, Нова Зеландія, США, Велика Британія і Канада), що займається геопросторовою та електронною розвідкою [2], спочатку секретна урядова кодова назва була *ECHELON* («Ешелон»). Витоки FIORC можна простежити тоді, коли була підписана Атлантична хартія Антигітлерівською коаліцією для досягнення певних цілей у повоєнному періоді. 17 травня 1943 р. уряди Великої Британії та США підписали угоду про співпрацю між Військовим міністерством США та Урядовою школою кодів і шифрів Великої Британії, також відому як Угода Бруса. 5 березня 1946 р. секретний договір був офіційно оформлений як Угода UKUSA, яка лягла основою для співпраці між Агентством національної безпеки і Центром урядового зв'язку, яка діє і по сьогоднішній день [3].

У 1948 р. цей договір поширився на Канаду, згодом до угоди приєдналась Норвегія (1952), Данія (1954), Західна Німеччина (1955), Австралія (1956), Нова Зеландія (1956). Ці країни брали участь у альянсі як «треті сторони» [4]. У 1955 р. офіційний статус країн, що залишилися у союзі був офіційно затверджений у новій версії Угоди UKUSA, яка містила таке твердження: «лише Канада, Австралія та Нова Зеландія будуть розглядатися як країни-учасниці Співдружності, що співпрацюють з UKUSA»[4]. Сьогодні FIORC має можливість перехоплення та аналізу телефонних переговорів, факсів, електронних листів та інших інформаційних потоків по всьому світу шляхом підключення до каналів зв'язку, таких як супутниковий зв'язок, телефонна мережа загального користування, НВЧ-з'єднання.

1 вересня 1951 р. у Сан-Франциско (США) був підписаний Договір ANZUS, або «Тихоокеанський пакт безпеки» – військовий союз Австралії, Нової Зеландії та США. Названо ANZUS за початковими літерами найменувань трьох держав-учасниць (Australia, New Zealand, United States). Члени ANZUS зобов'язалися співпрацювати з військових питань у Тихоокеанському регіоні. Договір передбачає, що збройний напад на будь-яку з трьох сторін буде небезпечним для інших, і кожна з них повинна діяти для протидії спільній загрозі. Термін дії договору не обмежений. Вищий керівний орган – Рада, що складається з міністрів закордонних справ або їх заступників. Створено військовий комітет із представників вищих військових штабів держав-членів блоку. У той же час, єдиного верховного командування, об'єднаних Збройних сил та постійної штаб-квартири блок не має. З 1978 р. у сферу дії блоку включено також Індійський океан. Нову Зеландію було відсторонено від ANZUS у 1986 р., оскільки вона створила без'ядерну зону в своїх територіальних водах. У 2007 р. Нова Зеландія відновила роботу у ключових галузях договору ANZUS. Наприкінці 2012 р. Сполучені Штати зняли заборону відвідування військових кораблів Нової Зеландії [5].

П'ятистороння оборонна угода (Five Power Defence Arrangements (FPDA)) – це низка двосторонніх оборонних відносин, встановлених серією багатосторонніх угод між Австралією, Малайзією, Новою Зеландією, Сінгапуром та Сполученим Королівством, які є членами Співдружності, що колись належали Британській імперії. FPDA, підписана в 1971 році, полягає в тому, що п'ять держав консультуються одна з одною «негайно» у разі загрози або збройного нападу на будь-якого з членів FPDA з метою вирішення того, які заходи слід вжити, спільно чи окремо, у відповідь [6]. Немає жодного конкретного зобов'язання щодо військового втручання, тому угода має

лише консультативний характер. Однак країни мають систему єдиної військово-повітряної оборони та проводять щорічні військово-морські та військово-повітряні вчення [6].

У 2004 р. для подолання наслідків стихійних лих в Індійському океані фактично виник Чотиристоронній діалог з питань безпеки (Quadrilateral Security Dialogue (QUAD)) – стратегічний діалог між Австралією, Індією, США та Японією з проблем безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні. Організаційно оформлений у 2007 р. японським прем'єр-міністром Сіндзо Абе за підтримки американського віце-президента Діка Чейні, австралійського прем'єр-міністра Джона Говарда та індійського прем'єр-міністра Манмохана Сінгха. У 2008 р. через припинення участі Австралії Чотиристоронній діалог з безпеки припинив існування. У листопаді 2017 р. за адміністрації Дональда Трампа його діяльність було відновлено. Офіційна мета QUAD – розвиток партнерства у сфері безпеки на основі спільних цінностей та інтересів: верховенства закону, свободи навігації, поваги до територіальної цілісності та суверенітету, мирного врегулювання територіальних суперечок та свободи торгівлі. Насправді основна мета об'єднання – стримування Китаю в регіоні Індійського і Тихого океанів [7].

У березні 2021 р. відбувся саміт QUAD у форматі відеозв'язку. З проблем регіональної безпеки на саміті було обговорено тиск Китаю на Австралію, претензії КНР на острови Сенкаку та агресія Китаю на кордоні з Індією. Після цього Індію з першим закордонним візитом відвідав глава Міноборони США Ллойд Остін, а вже на початку квітня країни QUAD провели військові навчання у Бенгальській затоці, під час яких відпрацювали спільну відсіч «китайській загрозі». У підсумковому комюніке, який підтвердив «загальне бачення вільного та відкритого Індо-Тихоокеанського регіону», QUAD заявив про рішучість розвивати співробітництво у сфері безпеки, щоб «зміцнювати порядок, заснований на міжнародному праві, та відповісти на виклики у Східно-Китайському та Південно-Китайському морях» [8]. 3 березня 2021 р. держави-члени QUAD та їхні лідери регулярно проводять «Саміти лідерів», які проводяться як онлайн, так і офлайн. Саміти мають на меті зміцнити позиції QUAD та продемонструвати життєздатність альянсу. У спільній заяві на зустрічі міністрів закордонних справ країн-учасниць QUAD 21 січня 2025 р. було підтверджено зміцнення вільного та відкритого Індо-Тихоокеанського регіону, а також його незгоди з «будь-якими односторонніми діями, спрямованими на зміну статус-кво силою чи примусом» [9].

15 вересня 2021 р. лідери трьох англосаксонських країн – президент США Джоозеф Байден, прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон і прем'єр-міністр Австралії Скотт Моррісон – оголосили про створення тристороннього союзу, що має на меті забезпечення безпеки (у найширшому розумінні цього слова) в ІТР. Нова союзницька угода отримала назву AUKUS від суми назв трьох країн – А (Австралія), УК (Великобританія) та US (США). Основна спрямованість новосформованого союзу зводиться до поглиблення багатостороннього дипломатичного та військового співробітництва гравців на базі двосторонніх зв'язків у сфері безпеки, що виникли протягом попередніх 75 років. Відповідно до спільної декларації лідерів країн – учасниць AUKUS, тристоронній союз сприятиме «глибшому обміну інформацією та технологіями; глибшій інтеграції наукових досліджень, технологій, промислових баз та ланцюжків поставок, що мають відношення до оборони» [10].

Партнерство включає два напрямки зусиль, так званих стовпів. Стовп 1 фокусується на придбанні Австралією атомних ударних підводних човнів та ротаційному базуванні атомних ударних підводних човнів США та Великої Британії в Австралії. Стовп 2 передбачає спільну розробку передових можливостей у шести технологічних галузях: підводні можливості, квантові технології, штучний інтелект, передові кібернетичні, гіперзвукові та контргіперзвукові можливості та радіоелектронна боротьба; а також у сфері інновацій та обміну інформацією [11].

Під час представлення нового формату безпекового партнерства оминалися будь-які згадки про Китай, наголошуючи на «підтримку і посилення стримування» у регіоні в цілому. Проте очевидним контекстом виникнення нового безпекового проєкту в ІТР є посилення впливу КНР, особливо в плані розбудови армії та ВМС, посилення тиску на Тайвань і розміщення сил в Південно-Китайському морі, ситуація у Гонконгу тощо [12].

Головною областю новосформованого союзу є співробітництво у сфері атомних підводних човнів, а кінцевою метою – озброєння ВМС Австралії до початку 2030-х років вісьмома підводними човнами з ядерними енергоустановками, побудованими в Австралії або придбаними нею в США та/або Великої Британії.

Наголос на озброєнні ВМС Австралії атомними підводними човнами (АПЧ) було зроблено, можливо, виключно для того, щоб Австралія швидко денонсувала угоду з французькою *Naval Group* на будівництво 12 дизель-електричних субмарин Shortfin Barracuda Block 1A (56 млрд. євро) – потен-

ційні дивіденди буквально через два дні після оголошення про створення потрійного союзу отримали військові підрядники Пентагону та Міністерства оборони Великої Британії. Оснащення ВМС Австралії ядерними підводними човнами ставило б її в один ряд з шістьма іншими країнами, які в даний час мають на озброєнні подібного роду військово-морську техніку – США, Росією, Великою Британією, Францією, Китаєм (постійні члени Ради Безпеки ООН), а також Індією.

14 березня 2023 р. на військово-морській базі США Сан-Дієго в присутності президента США Джо Байдена, прем'єр-міністра Австралії Ентоні Албаніза і прем'єр-міністра Великої Британії Ріші Сунака в рамках AUKUS оголошено про спільну програму будівництва атомних підводних човнів для Австралії в Аделаїді загальною вартістю 368 млрд доларів, завершення якої передбачається до 2040-х років [13].

Таким чином, стратегічні програми та проекти технологічної та промислової інтеграції Австралії, Великої Британії та США почали набувати принципово важливого значення: їх можна інтерпретувати як спробу створити у ХХІ ст. – на додаток до створеного в ХХ ст. біля берегів Європи «непотоплюваного авіаносцю» США під британським прапором [14] – другий «непотоплюваний авіаносець» під австралійським прапором у південній частині Тихого океану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Перспективы сотрудничества: новая Индо-Тихоокеанская стратегия США. URL: <https://archive-share.america.gov/ru/перспективы-сотрудничества-новая-ин/> (дата обращения: 21.04.2025).
2. Five Eyes Intelligence Oversight and Review Council (FIORC). . URL: <https://www.dni.gov/index.php/ncsc-how-we-work/217-about/organization/icig-pages/2660-icig-fiorc> (accessed date: 21.04.2025).
3. Norton-Taylor R. Not so secret: deal at the heart of UK-US intelligence. *The Guardian*. 24 Jun 2010. URL: <https://web.archive.org/web/20180404062249/https://www.theguardian.com/world/2010/jun/25/intelligence-deal-uk-us-released> (accessed date: 21.04.2025).
4. The UKUSA Community. URL: <http://www.tscm.com/cseukusa.html> (accessed date: 21.04.2025).
5. Davies A., Jennings P., Nichola D., Schreer B. Expanding alliance: ANZUS cooperation and Asia – Pacific security. Barton, A. C. T.: Australian Strategic Policy Institute, 2014. 30 p.
6. Five Power Defence Arrangements. URL: <https://www.fivepowerdefencearrangements.org> (accessed date: 21.04.2025).

7. Panda A. US, India, Australia, Japan 'Quad' Holds Senior Officials Meeting in Bangkok. *THE DIPLOMAT*. November 05, 2019. URL: <https://thedi diplomat.com/2019/11/us-india-australia-japan-quad-holds-senior-officials-meeting-in-bangkok/> (accessed date: 21.04.2025).
8. Quad Leaders' Joint Statement: «The Spirit of the Quad». White House. March 12, 2021. URL: <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/12/quad-leaders-joint-statement-the-spirit-of-the-quad/> (accessed date: 21.04.2025).
9. Joint Statement by the Quad Foreign Ministers. *United States Department of State*. January 21, 2025. URL: <https://www.state.gov/joint-statement-by-the-quad-foreign-ministers/> (accessed date: 21.04.2025).
10. AUKUS: The Trilateral Security Partnership Between Australia, U. K. and U. S. *U. S. Department of Defense*. URL: <https://www.defense.gov/Spotlights/AUKUS/> (accessed date: 21.04.2025).
11. AUKUS Pillar 2 (Advanced Capabilities): Background and Issues for Congress. Updated May 21, 2024. *CONGRESS.GOV*. URL: <https://www.congress.gov/crs-product/R47599> (accessed date: 21.04.2025).
12. Орлик В. В. Щодо створення регіонального оборонного альянсу AUKUS. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/aukus.pdf> (дата звернення: 21.04.2025).
13. Crowe D., Knott M. 'We need to respond': Mammoth submarine outlay sparks budget battle. *The Sydney Morning Herald*. March 14, 2023. URL: <https://www.smh.com.au/politics/federal/we-need-to-respond-mammoth-submarine-outlay-sparks-budget-battle-20230314-p5cs12.html> (accessed date: 21.04.2025).
14. Campbell D. The unsinkable aircraft carrier: American military power in Britain. London: Paladin, 1986. 368 p.

Зміст

Секція: Політичні науки

Романюк О. І.

ПРОБЛЕМА СВІТОВОГО ПОРЯДКУ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ. 3

Сичова В. В.

ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ. 6

Секція: Історичні науки

Лизогуб В. А.

ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ТА ГЕОПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ДАВНЬОГО МИСТЕЦТВА ВІЙНИ В КИТАЇ..... 12

Секція: Економічні науки

Позняковська Н. М.

БЛАГОДІЙНА І ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ.. 15

Секція: Психологічні науки

Медвідь І. В., Закладний І. А.

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УМОВАХ ШВИДКИХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН..... 18

Медвідь І. В., Юдаєва П. О.

УЯВЛЕННЯ ПРО ПРОКРАСТИНАЦІЮ ЗА РІЗНИХ ЧАСІВ ІСНУВАННЯ ЛЮДСТВА..... 22

Секція: Філософські науки

Годзь Н. Б.

ПРАКТИЧНИЙ БІК СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ПРОГНОСТИКИ ТА ФУТУРОЛОГІЇ: РЕТРОСПЕКЦІЯ ТА ПРОЕКЦІЯ..... 26

Городнюк Л. С.

ПРИРОДА ЦИФРОВОЇ ХАРИЗМИ У СУЧАСНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ..... 28

Дарюга Е. В.

К-POP ТА К-DRAMA ЯК ГЛОБАЛЬНІ КУЛЬТУРНІ ФЕНОМЕНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО 31

Зінченко Н. О., Верезомська С. Ж., Каюн В. О.	
КУЛЬТУРА І МЕДИЦИНА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН: ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС.....	38
Кальницький Е. А.	
ПРО СПЕЦИФІКУ «PATCHWORK-ІДЕНТИЧНОСТІ».....	40
Коваленко І. І.	
ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ: ДОСВІД ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ.....	42
Кривенко С. В.	
ПЕРСПЕКТИВА ТА ФУТУРОЛОГІЯ: ЗАГАЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	45

Секція: Філологічні науки

Чернишова Т. О.	
СЕМАНТИКА МІФОНІМІВ У НАЗВАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ.....	48

Секція: Юридичні науки

Кандиба Є. С.	
ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ МЕДІАЦІЇ В ПРАВОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.. ..	53
Устінов Д. М.	
ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ МОДЕЛЕЙ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.	55

Секція: Педагогічні науки

Тушинська О. О.	
РОЛЬ КАЗКИ В МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ	60

Секція: Мистецтвознавство

Миленький В. М., Мисак С. В.	
ВІД СПОЖИВАЧА ДО СПІВТВОРЦЯ: ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ГЛЯДАЧА У ВЗАЄМИНАХ «ПЛАТФОРМА – ВИРОБНИК – АУДИТОРІЯ».....	63

Секція: Соціологічні науки

Волянська О. В.	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	65

Секція: Соціальні комунікації

Вернигора Н. М., Вернигора С. М.

УКРАЇНСЬКІ ЕЛЕКТРОННІ ВИДАННЯ І РЕСУРСИ ДЛЯ ДИТЯЧОГО ДОЗВІЛЛЯ: ТЕМАТИЧНЕ НАПОВНЕННЯ ТА РЕКЛАМА	70
--	----

Секція: Міжнародні відносини

Горбачов А. В.

РОЛЬ КИТАЮ У ФОРМУВАННІ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ: НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ..	73
--	----

Панфілов О. Ю.

ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ГЕОПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ..	75
---	----

Требін М. П.

ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН: В ПОШУКАХ НАЙКРАЩОЇ МОДЕЛІ БЕЗПЕКИ	80
---	----

Для нотаток

Наукове видання

ГЛОБАЛЬНИЙ СВІТ І УКРАЇНА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 26 квітня 2025 р.)

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 02.05.2025. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 5,2. Обл.-вид. арк. 5. Тираж 100 пр. Зам. № 345

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017